Evangélikus Élet

EVANGÉLIKUS HETILAP • *www.evangelikuselet.hu* *78. évfolyam, 1. szám* ■ *2013. január 6.* ■ *Vízkereszt ünnepe* Ára: 275 Ft

„Az alap az lenne, ha komolyan vennénk, amit Pál apostol a szeretethimnuszban írt: töredékes az ismeretünk. Senki se gondolja magáról, hogy a teljes igazság birtokában van."
Beszélgetés Gáncs Péterrel, egyházunk elnök-püspökével ▶ *7. oldal*

„Ma nem egy gyökér nélküli újra van szükségünk, hanem a meglévő istentiszteleti rend tartalommal (hittel, Lélekkel) való megtöltésére. A forma csak másodlagos, eszköz arra, hogy az Úrra tudjunk figyelni."
Egyszerűen a lényeg ▶ *13. oldal*

„A többségi társadalom szemére veti a cigányoknak, hogy képtelenek beosztással élni és takarékoskodni, miközben maga is habozás nélkül menetelt bele a hitelcsapdába, hisz mindenkire hat a szirénének: fogyassz!"
Szakkollégisták önkéntes munkán ▶ *8–9. oldal*

Nők a lelkészi szolgálatban ▶ *7. oldal*
„…két jó barát" ▶ *5. oldal*
Krisztus a hetek ünnepében ▶ *4. oldal*
A helyi közösségek túléléséért ▶ *4. oldal*
Női dolgok ▶ *10. oldal*
Versíró cigánymisszionárius ▶ *6. oldal*

Forduljon feléd Isten szerető tekintete
vegyen szállást szívedben új öröm
innen és túl a határon, a határaidon
erősítsen a bizonyosság:
Isten, a határtalan Jóság melletted áll

forduljon feléd Isten irgalmas tekintete
őrizze meg szívedet bátor bizalomban
hisz nem kell félned már soha többé
tetteidnek ő adjon igaz utat s alázatot
gondolataidnak nyíltságot és tisztaságot

forduljon feléd Isten
kegyelmes tekintete
találd meg helyedet
a Szeretet világot átfogó
nagy Összefüggésében
légy jóakarat, támasz
mosoly és köszönet
az Ő szeretetéből élő emberséges ember

Isten mély békessége járjon át
a megfeszített és feltámadott
Krisztus vezessen
minden napod, teljes életed
a Lélek áldásaival legyen gazdag

■ Varga Gyöngyi

LAUER JÁNOSNÉ: VÍZKERESZT (MÉZESKALÁCS)

Az év igéje: *„Mert nincsen maradandó városunk, hanem az eljövendőt keressük." (Zsid 13,14)*

Maradjunk vagy menjünk?

■ Szeverényi János

Az új esztendő kijelölt igéje szokatlan módon „mert"-tel kezdődik. Teljes összefüggésükben szabad csak olvasnunk a bibliai szövegeket a szentírókat ihlető Lélek segítségével. Esetünkben különösen is fontos a szövegkörnyezet, mivel erőteljes a tartalom: az egyháznak, a gyülekezetnek nem otthona, végleges helye a világ, hanem egy „eljövendő" ország a célja.

Lássuk a két előző verset: *„Ezért Jézus is, hogy megszentelje a népet tulajdon vére által, a kapun kívül szenvedett. Menjünk ki tehát őhozzá a táboron kívülre, az ő gyalázatát hordozva."* Jézus és követői „táboron kívüliek", sorsuk a kirekesztés és a gyalázat.

Jézust nem lehet bársonyszékekben, vég nélküli értekezleteken, konferenciákon, passzívan, csupán templomban ülve, komfortosan követni. A Megváltó mindig mozgásban van.

Bement a templomba, tanított, csodákat tett. Egyháza arcul csapta, elnémította, kidobta és megölte. Korábban faluja, Názáret is így viszonyult hozzá. Ezt tesszük vele mi is, ha nem engedelmeskedünk neki, és nem követjük őt.

Krisztus egyháza a világban és a világért él, de nem a világ szerint. Nagy a kísértés ennek ellenkezőjére: hogy az egyház elvilágiasodjon, ugyanakkor megjelenésében érthetetlenül, „fogyaszthatatlanul" vallásos legyen.

Az egyház forrása, ereje, lényege lelki és szellemi valóság. Ezért vall kudarcot minden próbálkozás, szervezés, reformkísérlet, amely emberi ötletekre, tervekre, elképzelésekre, épületekre, szervezetekre, pénzre épít megtérés nélkül. Az élő egyház mozog, szabad, és konfrontálódik is. Nem nyugszik, amíg mindenkit haza nem hívott, segített, akár a „sövények mellől" is.

Sokan beszélnek valami nagy konszenzusról, az irányzatok békés egymásmellettiségéről. Érthető, hogy némelyek nehezen viselik a konfliktusokat, belefáradtak a küzdelembe.

A korszellem is azt sulykolja, hogy a maga szempontjából mindenkinek igaza van. Mindennek és mindenkinek joga, jogosultsága van a neki tetsző elvek szerint élni.

Ennek a kérdésnek két oldala van.

A hitvalló keresztyénség türelmetlenné, irgalmatlanná és ítélkezővé válhat. Magam is végigharcoltam egyházunkban néhány csatát. Az Íráshoz való ragaszkodás közben bizonyára vétettem a szeretet ellen.

Ugyanakkor azt is tudomásul kell vennie a harcosnak (sok ige szól erről), hogy ezen a földön küldetésünk elvégzése közben nem adhatjuk fel az igazságot. Nincs béke a földi Jeruzsálemben, nem lehet nyugalom az egyházban, mert az harctér is. Itt ütközik a fény a sötéttel, a hazugság az igazsággal, a bűn a szentséggel, a gyűlölet a szeretettel. Ezt nem lehet megúszni gyalázat és „kapunkívüliség" nélkül.

Nincs nyugalom, nincs nyugalom,
– a szív,
Amíg ver, mindörökre nyugtalan.
De mindörökké nyughatatlanul,
Istentől mégis Békessége van.
Nyugalma nincs, de Békessége van.
(Reményik Sándor: Békesség Istentől)

Meg kell vallanunk, sokszor eszünkben sincs az eljövendőt keresve idegenül élni a világban. Szeretünk élni, szeretjük a teremtett világot. Talán az örök életbe vetett hitünk is meginog a halál erejét tapasztalva.

Jézus is szerette a természetet, az állatokat, a csodás Galileát. Fiatalon, testi ereje teljében mégis rálépett a szenvedések útjára. Péter elé állt, vissza akarta tartani: *„Isten mentsen, Uram, ez nem történhet meg veled!"* Jézus válasza kemény és kijózanító: *„Távozz tőlem, Sátán, botránkoztatsz engem, mert nem az Isten szerint gondolkozol, hanem az emberek szerint."* (Mt 16,22–23)

Az az egyház, amely nem vállalja a szenvedést az evangéliumért, a sátán befolyása alatt áll, ezért manipulálható; és ezért nem terem „sok és jó gyümölcsöt".

Világot megmozgató, mindent bizonytalanná tevő korszakváltás közepén élünk. Évtizedekkel ezelőtt még csak az érzékeny antennájúak tapasztalták, de ma már szinte mindenki figyel, töpreng, fél: mi lesz ebből? Nem tudjuk. Egyet viszont tudhatunk: él az Úr, és aki övé teljes szívvel, azé a jövő.

Szeretjük a színeket, fényeket, ízeket, az egész teremtést még így, összetört állapotában is, de még inkább szeretjük mindezek alkotóját, aki Alfa és Ómega, a Kezdet és a Vég.

Az egészséges gyülekezetet a jövő reménysége élteti és mozgatja. Haladunk a Teljesség felé, a mennyei otthon fényei visszahatnak a jelenbe, a halál árnyékának völgyébe. Nem félünk, mert ő velünk van. „ Úgy hív, úgy vár a szent atyai ház." *(Túrmezei Erzsébet)*

A szerző egyházunk országos missziói lelkésze

Menő jövő vagy jövés-menés?

■ Korányi András

Az új esztendő kezdetén a még és a már között élünk. Nyitott még a karácsonyi Biblia: az emberi testet öltött Üdvözítő megszületése által kiváltott felbolydulás, az égi seregek embert ébresztő éjjeli éneke és kiáltása, a pásztorok sietős betlehemi látogatása után a napkeletről útnak indult bölcsek vízkereszti megérkezésére várunk. Ugyanakkor a megrövidített – újévig visszanyesett – karácsonyi szabadság lejártával már a konkrét jövő felé fordulunk, visszatérve a mindennapok megszokott menetéhez.

Az egyházban, a gyülekezetekben is újraindul a tervezés: melyek az elvégzendő és elvégezhető feladatok, célok, programok? Az általános bizonytalanságban és az állandóan csökkenő pénzforrások realitásában mire vállalkozhatunk még? Az egyre jobban kimerülő emberektől milyen mértékben kérhetünk és várhatunk el nagyobb és elkötelezettebb részvételt még egyházi közösségeink életében is? S vajon előkerül-e, rávetül-e minderre a keletről érkező bibliai bölcsek története?

Hiszen ők hozzák magukkal, rögtön az evangélium első lapjain, a messzire eljutó, sokakat elérő és közelebb vonzó misszió kiemelkedő szempontját. Vízkereszt, amely egyike a legősibb keresztény ünnepeinknek, éppen az ő betlehemi utazásuk által lett a misszió ünnepévé is. Ezzel született meg a felismerés, hogy a keresztyén egyházban és gyülekezetekben semmiféle tervezés és feladatvégzés sem képzelhető el úgy, hogy annak ne legyen missziói hatása. Ahogyan a modern kori missziói mozgalomban sarkosan meg is fogalmazták: az egyház vagy missziói közösség, vagy halott.

Ez a missziói újratervezés és gondolkodásmód próbára teszi az erőnket, az elszántságunkat és az elképzeléseinket. Súlyos működési zavarok és rengeteg eredménytelenség is együtt jár azzal, amikor hatalmas akadályokba ütközünk. Mit kezdhetünk azzal a folyamattal, hogy a Magyarországon élők évszázados egyensúlya a városok és a vidék, a falvak között végleg és drámaian felborult: a családosok, a fiatalok tömegei hozták meg az elköltözés s ezzel együtt az elszakadás döntését? Miként dolgozzuk fel azt a sokkot, hogy az így gyökereiket vesztő emberekre sokkal mélyebb, a vallást és hitet is helyettesítő befolyással van akár a politika, akár a média?

Hogyan hívjuk meg küldetésre manapság az embereket, akikben most már történelmi távlatokban is mérhetően rombolták le a bizalmat az emberi kisközösségek erejében és fontosságában a családtól a barátságokon át a gyülekezetekig? A hasonló jelentőségű, megoldhatatlannak látszó gondok mellé – vagy éppen ezekből is következően? – sorolhatjuk a gazdasági és anyagi kimerülést, leszakadást és kétségbeesést: a „tervezzünk és éljünk, de miből?" kérdését.

Nehéz időkben ezért egyre erősebben várjuk a biztató jelek és kiutat hirdető próféták feltűnését. Egy józan belátással és biztonsággal tervezhetetlen új év kezdetén végtelenül hálásak lennénk azért, ha valaki felvázolna nekünk egy új koncepciót, valami álomszerű megoldást, elénk rajzolná egyfajta „menő jövő" messianisztikus képét országnak, világnak, egyháznak.

S éppen ebben a helyzetben és várakozásban érkeznek meg idén is a bölcsek napkeletről, hogy mindezt személyes példájukkal állítsák be a misszió összefüggésébe.

Amikor értékes ajándékaikkal feltűnnek a láthatáron, nemcsak azt teszik nyilvánvalóvá, hogy miben is különböznek a mai globális pénzvilágot irányító szervezetek képviselőitől, akik ugyancsak hatalmas összegekkel és lehetőségekkel érkeznek, csak éppen eszük ágában sincs mindezt átadni, felajánlani a „kis Jézus" és az általa hirdetett, embereknek szóló evangéliumi, emberbaráti célok szolgálatára.

A különbség abban is világos lesz, hogy – ellentétben a mai napkeleti és napnyugati bölcsekkel, akik valószínűleg a bölcsességüket összefoglaló sikerkönyvek egy-egy dedikált példányát küldenék maguk helyett ajándékba – személyesen jönnek el hódolni és megérteni az Isten embermentő szándékát. És nem a világ sztárjainak, csillagainak a nyomába erednek, hátha így könnyebben és hatásosabban hívhatják fel magukra és ügyükre a közvélemény figyelmét, hanem egyszerűen követik a bibliai igék és isteni útmutatások útját, még akár a nagy hatalmú Heródes király parancsaival szemben is.

A „menő jövőtervezés" fényében mindez inkább tűnhet szürke jövés-menésnek, mégis ezek a lépések voltak az első jelei annak, hogy Jézus Krisztus az egész emberiség örömének, boldogulásának a forrása lehet.

Elindultunk a 2013. évbe. Ha ténylegesen jövőt akarunk keresni az evangélikus keresztyénségnek és egyháznak Magyarországon, nincsen más lehetőségünk, mint minden erőnkkel gyülekezeteink megújulásáért dolgozni, bízva ma is Jézus Krisztus vonzerejében. Az ő jeladásait kell felerősíteni egyre nagyobb jövés-menéssel a misszió – a sokaknak szóló meghívás átadása – ügyében. S vajon ha személyesen rajtunk áll, eljutnak-e karácsonyról karácsonyra évente legalább hárman a Jézushoz vezető útra? Vajon elérhetünk-e mindannyian legalább ennyit az induló évben 2013 karácsonyáig?

A szerző evangélikus lelkész, teológus

Oratio œcumenica

[Lelkész:] Mennyei Atyánk, te világosságot adtál ennek a sötétségben élő világnak Fiad, Jézus Krisztus által, hallgass meg minket, amikor az ő nevében fordulunk hozzád imádságunkkal.

[Lektor:] Istenünk, segítsd meg egyházadat, hogy a tőled kapott világosságot tükrözze vissza ebben a világban. Ne engedd, hogy a szeretetlenség, a hitetlenség sötétsége uralkodjon el rajta. Te tisztítsd és erősítsd meg igéddel és szentségeiddel egyházadban élő gyermekeidet. Jézus Krisztusért kérünk…

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Istenünk, könyörgünk azokért az embertársainkért, akik még nem láthatták meg irgalmad, szereteted és igazságod világosságát. Törd át a lelki közöny, a szűklátókörűség sötétségét. Jézus Krisztusért kérünk…

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Mennyei Atyánk, könyörgünk azokért az embertársainkért, akik életére a reménytelenség, a boldogtalanság, a betegség, a gyász sötétsége borult. A te fényed minden sötétséget bevilágít, add meg ezt az ajándékodat minden szenvedőnek. Jézus Krisztusért kérünk…

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Istenünk, könyörgünk ezért a világért, amelyet oly sokszor borít el az emberi felelőtlenség, önzés, hatalomvágy és közöny sötétsége. Te segíts minden jó szándékot, amely megőrizni igyekszik teremtett világodat, és amely arra törekszik, hogy békésebb, otthonosabb, tisztább és igazabb legyen életterünk. Jézus Krisztusért kérünk…

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lelkész:] Légy velünk világosságoddal, Urunk, a te Fiad, Jézus Krisztus által.

[Gyülekezet:] Ámen!

SEMPER REFORMANDA

„Nos, akad ember, aki Istennek szinte előírja a segítség célját, módját, rendjét, idejét és mértékét; akadnak emberek, akik előterjesztik, hogy saját akaratuk szerint hogyan segítsen rajtuk; s ha nem ilyenformán segít rajtuk, akkor kétségbeesnek, s ha találnak valahol, akkor másutt keresnek segítséget. Ezek nem bizakodnak Istenben, nem várnak őrá. Inkább Isten igazodjék hozzájuk, azonnal ugorjon, hogy segítsen, mégpedig éppen úgy, ahogy ők akarják. Akik azonban Istent várják (rá hagyatkoznak), azok ugyan kérik kegyelmét, de rábízzák Isten akaratára, mikor, hogyan, hol s miáltal akar segíteni. Nem kételkednek a segítségben, de nem is adnak neki nevet. Istenre hagyatkoznak, hogy megkeresztelje, nevén nevezze azt, még akkor is, ha ez nagyon késik. Aki a segítségnek nevet ad, az nem kapja azt meg, mivel nem vár, s nem tűri el Isten tanácsát, akaratát és kérését."

▶ *Luther Márton:*
A hatodik bűnbánati zsoltár
(Zsolt 130)
(Weltler Ödön fordítása)

VÍZKERESZT ÜNNEPE – MT 4,12–17

Az első szó

Jézus első szavának jelentősége Keresztelő János igehirdetésének összefüggésében tűnik ki. János ezt mondja: *„Térjetek meg, mert elközelített a mennyek országa."* Aztán börtönbe vetik, és ezen a ponton úgy tűnhet, mintha Jézus a szolgálatból kihulló Keresztelő János helyébe lépne, mintegy az ő munkáját folytatná, hiszen az ő szavai is ugyanezek: *„Térjetek meg, mert elközelített a mennyek országa."*

A két mondat azonban teljesen mást jelent. És ez nemcsak személyiségük eltéréséből fakad, hanem egy teljesen új korszak megjelenését jelzi.

* * *

Ahogy visszagondolt az első napokra, olybá tűnt, mintha az élete akkor kezdődött volna. Számára olyan volt, mint ahogy a bölcsek a világ teremtését mesélték el. Nem emlékezett az azelőttre. Így is kezdett tehát írni: *„Kezdetben…"* – mintha csak a Biblia elejét írná megint. *„Kezdetben volt az Ige…"* Aztán jöttek a napok sorban. Ahogy egykor Isten kezéből kihulltak teremtményei, úgy hullottak ki emlékező tollából régi napok emlékei, életének formálódása.

Andrással, barátjával elsőként Keresztelő Jánost hallgatták a Jordán mellett. Fiatalságuk minden lelkesedésével rajongtak érte. Amikor megjelentek a templomi szakértők, hogy megtudják, nem János-e a Messiás, lélegzet-visszafojtva várták ők is a válaszokat. Aztán mintha a teremtés egy újabb napja jött volna el, másnap megjelent Jézus.

Ezért a szövegben új bekezdést nyitott, és odaírta: *„Másnap…"*

* * *

Keresztelő János könyörtelenül kemény ember. Azt mondja: Változzatok meg, mert jön az Úr napja haraggal, a fejsze már a fák gyökerén van, és aki nincs készen, azt baj éri!

Ez a fenyegetés hat. Mindenkire hat ma is. Olykor készek vagyunk mi is fenyegetőzni egy olyan Isten országával, amely rendet tesz a pogányok között, kiválasztja, ki igaz, és ki hamis. Meg lehet ugyan menekülni ettől a riasztó Isten országától, de nem könnyű.

* * *

A harmadik nap számára legalább akkora fordulat volt, mint a teremtés harmadik napja. Ahogy a kiemelkedő szárazföldet csodálatos növényzet fonja át, úgy nőtt fel bennük is az egyértelműség, hogy el kell szakadniuk Jánostól. Érezték, hogy ez víz és part, két egészen más mondanivaló. Összetartozásuk közt éles határ húzódik; nem keveredhet az üzenet, választaniuk kell: part vagy tenger. Mintha Isten kezét látták volna mozdulni két szövetség határán.

Ők pedig elindultak Jézus után. János még sokáig nézett utánuk, de nagyszerű ember volt, aki tudta, hogy akkor éri el valódi célját, ha tanítványai elhagyják őt a nála nagyobbért, akinek még saruja szíját sem volt méltó megoldani.

Még azon a napon történt, hogy találkoztak barátjának testvérével, a halász Simonnal. Még azon a napon történt, hogy Simon új nevet kapott. Kéfás lett a neve, amely azt jelenti: kőszikla.

* * *

A vízkereszt, az epifánia Krisztus megjelenésének ünnepe. Ez a megjelenés azonban sokakban csalódást okozott. Közéjük tartozott Keresztelő János is. Már a börtönből küldi el tanítványait, hogy megkérdeztesse Jézustól, nem tévedett-e, amikor benne látta a Messiást. Ha valaki, ő aztán igazán tudta, hogy a Jézus által mondott, azonos alakú mondat egészen másról szólt. Elsősorban örömről. Arról, hogy az Isten országa olyan kedvesen, szeretettel jön el, hogy az a legkeményebb szívet is meg tudja lágyítani, a legtávolabbiakat is közel tudja hozni, a legpogányabbakat is Isten népévé tudja tenni. Nem fenyegetéssel, hanem a valódi öröm megteremtésével.

* * *

Másnap, amikor a teremtés szerint Isten az égitesteket teremtette, számukra is sok minden megvilágosodott. Hamarosan csatlakozott hozzájuk egy földijük, Fülöp. Az ő jó barátja volt Nátánaél, aki éppen az írásokat tanulmányozta, amikor arra jártak.

A találkozásuknak volt valami belső ereje, mintha mindig is közös lett volna a sorsuk. Ahogy később írta János a sorokat, felidézte mindegyikük emlékét. Már egy sem élt közülük. Ahogy ott különálló sorsuk eggyé forrt, soha szét nem szakíthatóan egy is marad az örökkévalóságban. De mint ahogy a teremtésben is a beteljesedést az utolsó nap adta meg, amikor Isten áldásával mintegy valódi életre keltette mindazt, amit alkotott, és létrejött az a nyugalom, amely ennek a világnak szépséget adott, úgy összegyülekezésük történetének is volt egy ilyen szombatja, hetedik napja, amikor értelmet nyert találkozásuk, Krisztus-követésük.

A hetedik napon menyegző volt a galileai Kánában.

* * *

Krisztus első mondatának – *„Térjetek meg, mert elközelített a mennyek országa"* – szinonimája a *János evangéliumában* levő, kánai menyegzőről szóló történet. Ő egyenesen a teremtés napjainak felidézésével fordítja oda figyelmünket az első jel felé, amelyben Jézus Isten szándékáról szól.

Ez a szándék fordul azóta is felénk. Ez a szándék képes kimozdítani örömvesztett életünket, sőt ez a szándék képes bármilyen életet megmozdítani. Mi magunk, örömtelen emberek jobban tudnánk talán Jánoshoz kapcsolódni – az egyház gyakran meg is teszi ezt –, de Krisztus követésében kénytelenek vagyunk az öröm emberei lenni. Így tesz velünk csodát jelenléte.

* * *

Ez a hetedik nap azért volt érdekes, mert Jézus megszólalt. Persze beszélt addig is, sőt fontos dolgokat is mondott, de az első igazi szava Istenről ez volt. Nem szó formája volt, sokkal inkább apró mozdulatok, ahogy kezével útnak indította a korsókat vivő szolgákat, ahogy szinte észrevétlenül felemelte karját, mintegy megáldva azt, ami történik.

Az öröm, mely akkor már veszni látszott a fiaskó miatt, hogy elfogyott a bor, most nem pusztán új erőre kapott, hanem új tartalmat nyert. A menyegzőn Isten közelsége tapinthatóvá vált. Ezt érezhette hajdan a világ, amikor minden sejtjén, hullámán, felhőin és pusztaságain, élőlényein és törvényein átsuhant Isten áldása.

Ott, Kánában újra átélték a teremtés hetedik napját, Jézus első mondatát. Ez a mondat pedig arról szólt, hogy Isten meg akarja őrizni az emberek örömét, amelyet pedig oly könnyen készek elveszíteni.

■ Koczor Tamás

A VASÁRNAP IGÉJE

Az ismeretátadás és élményszerzés terei

Tanuljunk együtt!

▶ Vízkereszti írásunkban az egyházzenével, énekekkel kapcsolatban próbálunk ötleteket adni: mit, hol és hogyan lehet vagy érdemes tanítani a gyülekezetben, egyházi közösségekben.

Sorozatunk első cikkére visszautalva ismét leszögezhetjük: igen különböző gyülekezeteink helyzete az egyházzenei életet, a zenéhez való viszonyulást tekintve is. A témával való foglalkozás módja, iránya, intenzitása elsősorban attól függ, van-e olyan kántor, zenei munkatárs, aki ezt nem csupán fontosnak tartja, de szakmailag is felkészült. Egyértelmű viszont, hogy a siker nagyban függ a lelkészek hozzáállásától – és ezzel nem a rájuk nehezedő terheket akarjuk növelni, hanem a hatalmas lehetőségre hívjuk fel a figyelmet!

Mai világunkban napról napra új információk, hatások, kihívások érnek bennünket. Erre a helyzetre kétféle válasz adható: vagy nyitottan, érdeklődve fordulunk az újdonságok felé, vagy – önvédelemből, esetleg bizalmatlanságból – bezárkózunk. Előfordulhat az is, hogy önkéntelenül az egyházi közösségekben keressük a biztonságot és az állandóságot, emiatt itt jobban ragaszkodunk bevett szokásainkhoz, mint az élet más területein.

Hogyan oldjuk fel ezt az ellentmondást? Csakis nagy felkészültséggel és tapintattal. És mikor tanítsunk éneket? Kis fantáziával a gyülekezet bármilyen együttléte alkalmas lehet erre.

A gyülekezeti bibliaórán a közösség magja vesz részt. Ez az a hely, ahol a Biblia tanulmányozása, fontos témák megbeszélése mellett természetes módon, rendszeres időközönként helyet kell kapnia az egyházzenének is. Egészen biztosan vannak olyan, még nem vagy kevéssé ismert énekek, amelyek gazdagíthatják egy-egy ünnepünket. És mivel nem egyszerű átlátni a harmincéves *Evangélikus énekeskönyv* vagy az ötéves *Gyülekezeti liturgikus könyv* anyagát, javaslatokat is teszünk (a graduál- és heti énekeket is figyelembe véve).

A nagyünnepi vagy egy vasárnaphoz kötődő, többnyire kicsit nehezebb dallamú énekek megtanítására az egyházi évnek az adott ünnepet megelőző szakaszában kell sort keríteni, ami nem egyszerű: *Jézus, Megváltónk sírba szállt* (EÉ 215), *Feltámadt Isten szent Fia* (EÉ 218), *Krisztus Jézus, ím, feltámadt* (EÉ 224), *Mind jöjjetek, örvendjetek!* (GyLK 814), *Jövel, Szentlélek Úristen, lelkünknek vigassága* (EÉ 234), *Életünkben szüntelen* (EÉ 499), *Kik Jézushoz hazatértek* (EÉ 526), *Hány hívő érte el az égi célt* (EÉ 454). De feltétlenül megéri a szervezés és az erőfeszítés!

A hosszabb ünnepi időszakok önmagukban lehetőséget adnak a tanításra: *Szent Ézsaiás így ír Krisztusnak szent születéséről* (GyLK 802), *Mint fogadjalak téged* (GyLK 805), *Ember, sirasd nagy vétkedet* (GyLK 812), *Adj, Úristen, nékünk Szentlelket!* (GyLK 816), *Szent vagy örökké, Atya Úristen* (GyLK 817).

Íme néhány javaslat az általánosan használható énekek közül: *Elmúlt az éj, felkelt a nap* (EÉ 105), *Hálát adok néked, mennybéli Isten* (GyLK 791), *Jön bíborfényű pirkadat* (GyLK 793), *Már kihunyt a szép nap fénye* (GyLK 794), *Feljött már a csillag, leszállott az est* (EÉ 127), *Ne hagyj elesnem, felséges Isten* (EÉ 79), *Jézus a jó Pásztor, vele megyünk* (EÉ 401), *Kegyelemnek szép rózsája* (EÉ 456), *Jézus, áldd meg népedet* (EÉ 464), *Urunk, hála, hogy te táplálsz* (EÉ 71), *Az Isten szent és felséges* (EÉ 330), *Áldó hatalmak oltalmába rejtve* (EÉ 355).

CANTATE

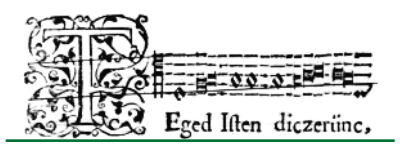

Jöjjenek ismert dallamra alkalmazott új szövegek is: *Mind elvégezted, Jézusunk* (EÉ 478), *Zengjen a hála, dicséret!* (EÉ 399), *A bűn, Istennek hála, nem úr az éltemen* (GyLK 820).

Fokozatosan építkezzünk. A bibliaórán szánjunk kellő időt az aktuális ének bemutatására: a szépen megformált előéneklésre, az ének szövegéről és dallamáról szóló, jól átgondolt mondatokra, a személyes élményekre, az alapos tanulásra. Ekkor van rá esély, hogy a résztvevők valóban kapcsolatba kerülnek az énekkel, hogy megőrzik szívükben-lelkükben.

Ilyen alapozás után sor kerülhet arra, hogy istentiszteleten is énekeljük az éneket; lehetőség szerint több vasárnap egymás után, hogy rögzüljön a gyülekezeti tagokban. Kétféle módon gyakoroltathatjuk: vagy az alkalom előtti nyolc-tíz percben (ha mód van rá, akár hosszabban is), vagy az istentisztelet kezdetén, a bevonulás és a köszöntés után, de még az *Atya, Fiú…* előtt.

Természetesen mások a lehetőségek egy családias szórványgyülekezetben, mint egy nagy templom kiemelt ünnepi alkalmán (hogy csak a két végletet említsük). Erősíthetjük a közösség biztonságérzetét, ha az énekkar, egy néhány tagból álló kis kórus vagy egy-két előre felkészített gyülekezeti tag segíti, vezeti az éneklést. Hangszerekkel is támogathatjuk a dallamot.

Az éneklés új erőt, lendületet adhat egy tanácskozás, presbiteri ülés közben, vendéglátásra készüléskor, gyerekekre való várakozáskor, oldottabb közösségi együttléteken.

Ha az énektanulás, éneklés élményt jelent a benne részt vevőnek, arra is van esély, hogy egy-egy ének – hasonlóan a bibliai mondatokhoz – segítséget, támpontot nyújtson neki nehéz helyzetekben. Ezért fontos, hogy mindenki, aki éneket tanít, ezt alapos felkészülés után, személyes meggyőződéssel, őszintén és szeretettel tegye. Kívánjuk, hogy minél többen érezzék meg ennek felemelő örömét!

Végül következzék a 72. zsoltár antifónája, egy olyan liturgikus szöveg, amely bemutatja vízkereszt ünnepének gazdag tartalmát: „Három csodával megékesített, szent napot tisztelünk: / E napon a csillag vezérlé a bölcseket Jézushoz; / E napon a víz borrá változék a menyegzőben; / E napon Krisztus Jánostól megkeresztelkedék, / hogy minket üdvözítsen, alleluja." (GyLK 390. oldal)

■ Dr. Ecsedi Zsuzsa

Bajor püspök egyházunkban

Bajor evangélikus egyházi delegáció járt hazánkban december 19. és 21. között. A küldöttségnek tagja volt *dr. Heinrich Bedford-Strohm,* a bajor tartományi evangélikus egyház püspöke *(képünkön koszorúval a kezében),* illetve *Michael Martin* egyházfőtanácsos és *Ulrich Zenker* egyháztanácsos is. A vendégek többek között az oktatás és a diakónia kérdéseiről, valamint a további együttműködésről tárgyaltak egyházunk vezetőivel, és felkeresték a Deák téri gimnáziumot is. Bedford-Strohm püspök december 19-én délután az Evangélikus Hittudományi Egyetem szimpóziumán tartott előadást a nyilvános teológia témájáról, másnap pedig a Parlamentben *Balog Zoltánnal,* az emberi erőforrások miniszterével folytatott megbeszélést.

■ Adámi Mária *felvétele*

Emléktábla Brocskó Lajos tiszteletére

► Az Országos Protestáns Árvaház egykori igazgatójának, *Brocskó Lajosnak* a tiszteletére avattak emléktáblát december 18-án a Magyarországi Evangélikus Egyház Budapesti Kollégiuma karácsonyi ünnepségének keretében.

Az emléktáblát *Lestyán-Goda János* szobrász, a képzőművészeti egyetem tanára – aki nem mellesleg a Városligeti fasorban található Reformációi emlékpark tervezője is – készítette, és a Brocskó Lajos Közhasznú Alapítvány állította.

Brocskó Lajos (1851–1932) ötvennyolc éven át, 1874-től 1932-ig volt az árvaház vezetője. A főváros legrégebbi felekezeti alapítású árvaházából több mint kétezer árvát indított el gondosan előkészített életútra. Úttörő volt a koedukáció, a technikatanítás (szlöjd), az életkezdésig tartó folyamatos nevelés terén. Munkásságát életében is elismerték: királyi tanácsos, a Magyar Érdemrend és a Ferenc József Lovagrend tulajdonosa volt. Egész életében puritán módon élt családjával.

Az egykori Országos Protestáns Árvaház épületében ma a budapesti evangélikus kollégium működik. Az emléktábla-avatón az itt lakó diákok műsorral szolgáltak, *Fabiny Tamás* püspök pedig áhítatot tartott.

■ Kiss Tamás *felvétele*

Józsefvárosi előkarácsony

Előkarácsonyi koncertet adott december 23-án a józsefvárosi evangélikus templomban a *Boyzless Voice* kamara-énekegyüttes. Az egyházunk női missziói szolgálata és a KÖSZI (Keresztény Önkéntesek Szövetsége az Ifjúságért) által meghirdetett alkalmon az elhangzott gospelek, szvingdalok mintegy keretet adtak *Szeverényi János* igehirdetésének. Az országos missziói lelkész Zakariás történetét idézte fel a templomot megtöltő népes hallgatóság előtt.

■ Szilvási Zsófia *felvétele*

Józan helyzetfelmérésre van szükség

Beszélgetés Adorjáni Dezső Zoltánnal, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház püspökével

ÉGTÁJOLÓ

– Átlépve az óév küszöbét az ember összegez, és értékeli a maga mögött hagyott utat. 2012 élményekben és eredményekben gazdag évnek bizonyult az egyházi munka tekintetében. Visszatekintve az elmúlt évre azonban sokkal „izgalmasabbak" a közélet és a politikai élet történései, melyek erős hatással voltak mind egyházunk, mind pedig az erdélyi magyar nemzetközösség életére. Hol és mivel kezdődött az egyházunkat és közéletünket befolyásoló történések sorozata?

– A történet május 7-én kezdődött, amikor kormányváltás következett be Romániában. A jobboldali, *Mihai Răzvan Ungureanu* miniszterelnök vezette kormány április 27-én megbukott, és május 7-én az államelnök, *Traian Băsescu Victor Pontát,* a baloldali Szociálliberális Szövetség (USL) elnökét bízta meg kormányalakítással. Ezzel a tavaszi kormányváltással úgynevezett „balliberális" fordulat következett be az országban.

De csak *úgynevezett* fordulat, mert a romániai pártok ideológiai és politikai alapja teljesen képlékeny és kérdéses, az időjárási viszonyokhoz hasonlóan roppant változékony. A kormányzással megbízott Szociálliberális Uniót olyan pártok és platformok alkotják, melyek között eredetileg fényévnyi ideológiai távolságok vannak. Fő a hazafias érdekszövetség, megfér itt konzervatív, szocialista, liberális, keresztyén, fajvédő, jogvédő, mert a fő szempont a hatalom.

A kormányváltással nemcsak politikai, hanem radikális szemlélet- és irányváltás is bekövetkezett. Ez pedig sajnos negatív hatással volt a kisebbségi egyházakra, közöttük a magyar történelmi egyházakra, így egyházunkra is, hiszen számos folyamatban levő tervünket felszámolta, meghiúsította.

Az első megrázkódtatásban rögtön a kormányváltás után részünk lehetett. Történelmi, műemlék templomaink restaurálása érdekében évek óta folyamatosan pályáztunk. Egy ilyen pályázatnak a megírása körülményes és költséges, rengeteg erőt, energiát, szaktudást igényel. A kormányváltást követően azonban sajátos módon tudatták velünk, hogy az elfogadott és jó úton járó pályázatainkra nem lesz támogatási keret, ugyanis ilyen „dolgokra", mint a kisebbségi egyházak templomainak restaurálása, bizonnyal nem lesz pénz.

Úgy tűnik, Romániában is listázás indult, csakhogy fordított előjellel, azaz mi nem felkerültünk a listára, hanem lekerültünk róla. Ezzel meghiúsult az 1160-ban épült halmágyi templomunknak és a központi, kolozsvári barokk templomunknak a restaurálása, illetve számos történelmi épületünk restaurálásának elfogadott terve. Lekerültünk a listáról, és ez nagyon érzékenyen fogja érinteni egyházunk, gyülekezeteink további munkáját, hiszen nagyon értékes ingatlanokról van szó, amelyek sürgős beavatkozást igényelnek.

Az év másik fájdalmas eseménye volt a restitúciós botrány.

Nagyon nehezen, döcögősen halad Romániában az egyházi tulajdonok visszaszolgáltatása, magának a kártérítésnek az egész folyamata. Jelenleg úgy néz ki, hogy ez a folyamat megrekedt, Csipkerózsika-álmát fogja aludni, ameddig meg nem érkezik a királyfi, hogy felébressze. Attól félek, hogy erre évtizedeket kell majd várni, mert szintén ennek a neodemokratikus politikai tendenciának a következményeként furcsa és fonák listázás zajlik: a magyar nemzetközösség, egyházak visszakapott ingatlanainak listára vétele, amelyeket csavaros jogi úton szeretnének visszaállamosítani. Erre nagyon szomorú precedens a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Református Kollégium esete.

Egy harmadik nagyon komoly problémánk a „két választás" Erdélyben – kicsit mikszáthiasan fogalmazva. A romániai helyhatósági és az országos parlamenti választásokra gondolok, melyeket – mint lelkész és a közösség vezetője – kudarcként éltem meg. Szomorúan kell konstatáljam a két választás kapcsán, hogy a lezajlott magyar–magyar verseny a politikai propaganda ellenére sem mobilizált, nem motiválta szavazásra az embereket, hanem éppen az ellenkezőjét váltotta ki. Erdélyben demoralizált, sokakat eltérített a szavazás szándékától, lehangolta, pesszimizmusra sarkallta az embereket. Egyfajta letargia vett erőt a magyar közösségen, míg máskor a román többséghez képest nagyon szép számban szavaztunk.

Míg a parlamentbe késhegyen táncolva jutott be az RMDSZ (Romániai Magyar Demokrata Szövetség), a másik rivális, az úgynevezett jobboldali néppárt (Erdélyi Magyar Néppárt) a parlamenti küszöböt sem érte el. A versengés következtében nem megfelelő arányban jutottak be képviselőink a parlamentbe, ennek pedig a magyar érdekképviselet fogja a kárát látni. A román politikai retorikában és médiában pedig már finoman jelentkeztek a magyarellenes megnyilvánulások, mintegy előszeleként az elkövetkező négy évnek.

Azonban mindamellett, hogy politikailag kudarcot vallottunk, magyar érdekképviseletünk megtépázódott, tapasztalható egy másik, morális kudarc is. Ugyanis a választások után a magyar pártok megnyilatkozásaiban semmiféle alázatot, reális helyzetfelmérést, önkritikát nem láttam, csak továbbra is ostoba dicsekvést. A vesztes a veszteséget győzelemként könyveli el, a megtépázott győztes pedig dicsfénybe állítja magát, a kudarcot úgy tünteti fel, mint a lehető legnagyobb elért eredményt.

Amit hiányolok, az a józan helyzetfelmérés, a sikertelenségnek az elismerése. Az a minimális alázat, amelyet egy 21. századi művelt képviselőtől az ember elvárt volna: ne politikai kliséket, üres frázisokat pufogtassanak, hanem igenis mérjük fel a lehetőségeinket, helyzetünket, és induljon meg egy pozitív folyamat, építés.

– Sorozatos nehézségeket, kudarcokat élt meg az erdélyi magyarság, és éltek meg egyházaink az elmúlt évben, mindez pedig előreláthatóan folytatódik. Mi lehet ebben a helyzetben az egyház üzenete, illetve mi volt az elmúlt évben az egyház józan, tisztességes szerepe a közélet alakításában?

– A változások közepette végig azt az álláspontunkat közöltük az anyaországi és erdélyi politikai szereplőkkel, hogy az összefogás előrevisz, a széthúzás pedig káros. Kisebbségi helyzetben morális kötelességünk egy sajátos, közös politikát kialakítani. Erdélyben nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy önző érdekek felülírják a nemzetközösség közös érdekeit. És én pontosan ennek az álláspontnak a következetes és kitartó kommunikációjában látom az egyház józan és tisztességes szerepvállalását.

Keresztyén emberekként pedig valljuk és hisszük, hogy a jövő Isten kezében van. A nehézségek, kudarcok ellenére mégiscsak tekintsünk azokra a sikerekre, amelyeket az egyház a maga missziójában elért, amelyeket közösségünk építésében pozitívumként tudunk elkönyvelni, hiszen Isten kegyelme sokszor rejtetten, mégis érezhetően és rendkívül hatékonyan működik.

Ezt a kegyelmet tapasztaltuk meg az elmúlt évben is, és ez a kegyelem sokkal több, mint az a kudarc, amelyet az emberi ostobaság, vakság, kishitűség okoz. Bármilyenek a viszonyok körülöttünk, Isten kezében vagyunk, és ott vagyunk a legjobb helyen!

■ Kalit Eszter

Adorjáni Dezső Zoltán püspök Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház

Krisztus a hetek ünnepében

Az EBBE tavalyi utolsó előadása

Megtelt egyházunk országos irodájának utcáról nyíló terme az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) 2012. évi utolsó alkalmára érkezett érdeklődőkkel. A *Jews for Jesus (Zsidók Jézusért)* szervezet európai és magyarországi vezetője, *Avi Snyder* december 13-án, csütörtökön *Krisztus a hetek (pünkösd) ünnepében (savuot)* címmel tartott érdekfeszítő ismeretterjesztő előadást.

A bevezető áhítat és imaközösség után megkezdődött az „utazás" a Biblia *Ó-* és *Újszövetségének* egyazon ünnepéhez. Az „idegenvezető", Snyder szavait *Tar Kata* tolmácsolta. Az előadó feltárta a savuot és a pünkösd összefüggéseit, kifejtette, hogyan mutat Jézusra a zsidó ünnep.

FOTÓ: SZAKÁCS TAMÁS

Mózes törvénybe foglalta a hetek ünnepét is – kezdte mondandóját Snyder. A savuot az aratási ünnepek kezdete, és a sátrak ünnepe *(szukkot)* zárja le. A vele kapcsolatos rendelkezések a 3Móz 23,15–21. részben olvashatók. A *savuot* jelentése „hetek", mert a húsvét *(pészah)* másnapjától, az első zsenge bemutatása (3Móz 23,9–14) után hét hétnek kell eltelnie eddig az ünnepig.

A pünkösd görög megfelelője a *pentekoszté,* a szó ötvenet jelent, amely szintén az ünnep húsvéttól számított időpontját jelzi. A hetek ünnepe egyben a tavaszi aratás első kévéje bemutatásának a napja *(jom habikurim)* és a *Tóra* adásának időpontja is.

Savuotkor két kenyeret kellett vinni felmutatási áldozatul, valamint égő-, vétek- és békeáldozatot kellett bemutatni. A kenyérnek a legfinomabb lisztből és kovászból kellett készülnie. A kovász a bűnnel áll összefüggésben.

A finomliszt azt fejezi ki, hogy munkánk legjavát hozzuk az Örökkévaló elé – magyarázta Snyder –, ám életünk nem mentes a bűntől. Az Úr nem azt várja, hogy bűntelenül, hanem hogy őszintén közeledjünk hozzá – ezt fejezi ki a kovásszal készült kenyér.

A kenyerek száma is beszédes. Isten meghívása a zsidókhoz és nem zsidókhoz egyaránt szól. Savuotkor *Ruth könyvéből* olvasunk fel, aki moábita származású volt, Dávid ősanyja, Jézus pedig Dávid leszármazottja volt. Az első savuotnál zsidók és nem zsidók voltak jelen (2Móz 12,38).

A hagyomány szerint az első pünkösd ötven nappal az Egyiptomból való kivonulást követően történt a Sínai-hegyen (2Móz 19,16–18). A harmadik napon leszállt az Úr, mennydörgés, szél, füst és tűz kíséretében. A zsidók és az Egyiptomból velük együtt kivonult más népek hallották az Úr hangját, és meg is értették szavát. Szövetséget kaptak, és Mózes közvetítésével törvényt, a *Tízparancsolatot.* Az Örökkévaló meghatározta küldetésüket is: *„Papok királysága és szent nép lesztek."* (2Móz 19,6)

A Jézus feltámadása utáni első pünkösd is a pészah másnapját (az első zsenge bemutatását) hét héttel követő szombaton, vagyis pészah után ötven nappal történt. A helyszín a templom hegye, a Mórijjá volt. Az apostolok, tanítványok, a Római és a Párthus Birodalom különböző részeiből Jeruzsálembe, az ünnepre érkezett hithű zsidók és nem zsidó származású, úgynevezett betértek (prozeliták) voltak ott (ApCsel 2,1–12).

A látható és hallható történések feltűnően hasonlítottak az első savuotra. Szélzúgás támadt az égből, lángnyelvek szálltak le rájuk, és mindenki a maga nyelvén hallotta, és meg is értette az örömhírt. A megtérők száma háromezer volt. Ők megkeresztelkedtek Jézus Krisztus nevében, és megkapták a Szentlélek ajándékát.

Az új szövetséget az Úr a szívekbe írta bele. Isten az aratást az első pünkösdön megkezdte, amely kétezer éve tart már. Bár azt szokás mondani, hogy pünkösd az egyház születésének ünnepe, pontosabb lenne így fogalmazni: az egyházi misszió születésének az ünnepe – fejtette ki az előadó.

Pünkösdkor azok a zsidók és nem zsidók lehettek jelen, akik Pilátus udvarán kiáltották: „Feszítsd meg!" Ők lettek Krisztus első misszionáriusai. Krisztus vére rajtuk volt, az nem a kárhoztatás pecsétjévé lett életükön, hanem a bűnbocsánatnak, a megtisztításnak, a bűn elfedezésének vérévé vált.

Pál apostol a *Korinthusiakhoz írt első levelében* úgy szól a feltámadt Krisztusról, mint első zsengéről (1Kor 15,20). Az Első Zsenge megbocsátott az őt megfeszítőknek, a követőit üldöző Saulból lett Pálnak is. Ezek után lehet-e oka bárkinek kételkedni abban, hogy megbocsátja a bűnt az Úristen? – szegezte a kérdést a jelenlevőkhöz Avi Snyder.

■ Balla Mária

A helyi közösségek túléléséért

Pályázati projektek Nyíregyháza-Kertvárosban

Munkahely és család – ingajáratban vagyunk a kettő között, ez tölti ki sokunk életét. A napi rutint megzavaró kitérőt csak akkor engedünk magunknak, ha feltétlenül szükséges. A tempó feszített, kikapcsolódásnak az számít, ha otthon nem kell végre csinálnunk semmit. Hogy veszélyes így élni, csak akkor tapasztalja meg az ember, amikor a két végpont valamelyikével baj történik. Ha egyszer csak nincs munkahely, vagy egyensúlyát veszti a család, hirtelen úgy tűnik, nincs senki, aki segíthetne…

Az intézményeiben eddig is sokféle szociális szolgáltatást nyújtó Nyíregyháza-Kertvárosi Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházközség azért indult az *Új Széchenyi terv* pályázatán, hogy munníciót kapjon a helyi közösség megerősítéséhez.

– A gyülekezetben *támopos* pályázatként szokták emlegetni a hivatalosan *Családi, közösségi kezdeményezések és programok megvalósítása Nyíregyházán és Nagycserkeszen* című projektet – mosolyog *Laborczi Géza* lelkész, aki pedig már hozzászokott a kacifántos elnevezésekhez, megszámolni se győzzük, hány ilyet vezényelt már le az elmúlt esztendőkben.

– Nem magától értetődő, nem szokványos, ha egy gyülekezet pályázik ilyesmire – ismeri el a Kassa közi gyülekezeti hivatal apró irodájában. – A helyi közösség megerősítése a célunk, a gyülekezet környezetében élő családokat szeretnénk ilyen módon megszólítani.

Szokatlan eszközeik sorában tarthatjuk számon, amikor az ifjúságot úgy vitték el táborozni, hogy a hétvégére időzített kezdésre a családokat is meghívták. Nem mindenki mozdult, de arra is volt példa, hogy nemcsak a szülők, de a nagyszülők is felkerekedtek a kerecsendi együttlétre. A gyülekezetnek saját erejéből a másik formabontó kezdeményezésre se futotta volna: kétnapos programot szerveztek a gyülekezeti tagoknak, a vezetőségnek és az általuk fenntartott szeretetintézmények munkatársainak az összetartozás erősítése érdekében.

Hogy manapság micsoda élmény kimozdulni, meghívással elutazni egy családnak, nemigen szorul magyarázatra, de az ötvenmillió forintos pályázati programban is ezek a kivételes alkalmak. A hétköznapi apró munkából több van. A különböző körök, foglalkozások, tréningek, összejövetelek mindennaposak, elérik általuk a diákokat, a nőket, a házasodni készülőket, a fogyatékosokat, az ő szüleiket, a kisgyermekeseket, a többgenerációs családokat.

* * *

S mert a kertvárosi gyülekezet működési területe nemcsak a megyeszékhely nyugati részére terjed ki, de mellette tizenhat bokortanyára és szórványaira is, a helyszínek is változatosak. Konfliktuskezelő, önismereti foglalkozást tartanak a területükön található Bencs Kálmán-iskolában, ahol jellemzően hátrányos helyzetű fiatalok tanulnak, de az evangélikus intézményekben – az általános iskolában, a gimnáziumban, a városkörnyéki gyülekezeti termekben, a gyülekezet Bolyai téri közösségi központjában – is a hét szinte minden napjára jut valamilyen foglalkozás.

– A Túróczy Zoltán Evangélikus Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda hatodik-hetedik osztályosainak önismereti foglalkozásokat tartunk – említ példát *dr. Kovácsné Demeter Márta* szociálpedagógus. – Nagyon szeretik a gyerekek, úgy gondolom, azért, mert a matematika, a biológia, a sok tudomány után végre róluk van szó! Olyan sok fájdalom, feszültség dolgozik ezekben a gyerekekben, és nagyon hálásak a meghallgatásért. Egyébként azért olyan hangosak, mert mind azt akarja, hogy rá figyeljenek.

De ugyanezt elmondhatom az Anna Szeretetotthonban élő értelmi sérült fiatalokról is. Rájuk azért jut máskor kevesebb figyelem, mert ők nem problémásak, súlyosabb állapotú társaik kötik le jobban a gondozóik figyelmét.

Magunknak „lelki karbantartásként" fordíthatjuk ezt, bár a szakember se tiltakozik a megnevezés ellen, hanem tovább sorolja, mi tartozik még a *Fehér Krisztina* által vezetett szakmai programba:

– Megszerveztük a roma nők klubját két helyszínen is, Vajdabokorban és Nagycserkeszen. Utóbbi helyszínen épp a karácsonyi összejövetelre készülünk, megelőzőleg pedig adventi koszorút, ablakdíszeket készítettünk. Ha mi erre nem tanítanánk meg őket, nemigen lenne módjuk beszerezni. Közben alakul az ízlésük, megbeszéljük a mindennapjaikat, és szinte egymást látják el életvezetési tanácsokkal. Vajdabokorban nehezebb a dolgunk, bármit csinálunk, csak a negatív dolgokat látják meg.

* * *

Azért mindkét közösségből lesznek jelentkezők a hamarosan induló dajkaképzésre, amelyen húszan vehetnek részt, olyanok, akiknek megvan az általános iskolai végzettségük.

– Tudják, hogy állást nem tudunk kínálni, azért szervezzük meg mégis, mert olyan ismereteket szerezhetnek, amelyeket bizonyosan tudnak hasznosítani. Ugyanakkor kizökkenti, felrázza őket, a látókörük mindenképp szélesedik, és ott a remény, hogy hátha egyszer mégis sikerül állást is találni.

Munkahelyet találni erre nem könnyű, se férfinak, se nőnek, még jó végzettséggel sem. A munkaerő-piaci tréninget ezért szervezték meg három helyszínen is, Nagycserkesz és Vajdabokor után december elején a Bolyai téri gyülekezeti központban.

Az ötnapos tréningen részt vett *Bereiné Ádám Erzsébet* is, aki másfél éve nem talál munkát magának. Pedig keres.

– Tavaly összebarátkoztam valakivel, aki biztatott, adjam be hozzájuk az önéletrajzomat. Nem lett munkahely belőle, de most már értem is: a tréningen jöttem rá, hogy nem jól csináltam. Ott megtanultam, hogyan kell megírni. De nem csak ezért volt jó, például a pszichológus önismeretet adott.

Felszabadultan meséli, milyen mókás dolgok történtek egy-egy ilyen foglalkozáson. Mindenki kapott egy marék ruhacsipeszt például, hogy akasztgassa másokra, de úgy, hogy őrá ne tudjon senki csíptetni.

– A végén rajtam volt a legtöbb! De én már régebben is gondolkodtam ezen, nem jól van, hogy velem mindenki azt csinál, amit akar – vonja le a tanulságot kérdezés nélkül. – Engedékeny vagyok.

– *Azóta küzd ellene?*

– Hogy az egy szem gyerekem ellen nem küzdök, az természetes – neveti el magát –, és azóta nem voltam olyan szituációban, hogy kipróbálhattam volna. Csapatban jól működök, viszont kevés önbizalmam van, ez lehet a súlyom miatt is, meg azért, tudja, mert én roma vagyok. Dolgoztam is a roma önkormányzatban azelőtt Görögszálláson, csakhogy ott leégett a házam, a Salamonbokorba költöztem. Nagyon jó volt ez az öt nap, jólesett, felszabadultabb lettem. Keresem tovább a munkahelyet.

* * *

Épp csak ennyit akartak elérni a program szervezésével a kertvárosi gyülekezet uniós programjában.

– A gazdasági válságot nem tudjuk kezelni, legfeljebb a túlélésben tudunk segíteni; túlélni viszont csak az értékalapú helyi közösségek tudják – indokolja tovább vállalásuk értelmét a gyülekezet lelkésze, Laborczi Géza. – Szükség van egy olyan új típusú gyülekezeti rétegre, amely nem „fogyasztója" akar lenni a közösségnek. Az elszigetelődés nagyon erősen jelen van, de szeretnénk megmutatni, hogy van egy olyan közösség, amelyik segíteni és nem regulázni akar.

■ – Veszprémi –

Épületenergetikai fejlesztés a soproni Fabricius-szeretetotthonban

A soproni Fabricius Endre Evangélikus Szeretetotthon 42 888 239 forint vissza nem térítendő támogatást nyert a *KEOP-4.9.0/11-2011-0113* azonosító számú, *A Fabricius Endre Evangélikus Szeretetotthon épületenergetikai fejlesztése megújuló energiaforrás hasznosítással kombinálva* című pályázatával a *Környezet és energia operatív programban* (KEOP) az *Új Széchenyi terv* keretében.

A támogatás teljes összegéből a szeretetotthon épületének megújuló energiaforrás felhasználásával kombinált energetikai korszerűsítése valósult meg 2012-ben. A projekt a szeretetotthon utólagos hőszigetelésére, fűtéskorszerűsítésére, világításkorszerűsítésére, napkollektoros melegvíz-előállítására és napelemmel történő villamosenergia-termelésére irányult, és a költséges távhőellátásról való leválást is magában foglalta.

Az új, 2 darab Bosch Condens 5000 típusú, 65 kW-os kondenzációs gázkazán a jelenlegi, 18 m²-es távhőfogadó helyiségben nyert elhelyezést. A kazánok vezérlése külsőidőjárás-követő modullal egészült ki, ami további energiamegtakarítást eredményez.

A melegvíz-ellátáshoz az épület déli fekvésű, 30 fokos dőlésszögű tetőszerkezetének nyugati végére összesen 20 darab Calpak GigaSelective 2.0 típusú napkollektort szereltek fel. A napelemek – összesen 60 darab Hanwha 240 W típusú – a napkollektorokhoz hasonlóan a déli tájolású, 30 fokos tetőre kerültek.

Az utólagos hőszigetelés keretében a külső homlokzatra 12 cm vastagságban speciális polisztirol lapok, a lábazatra 5 cm vastag XPS hőszigetelő lemezek, a padlástérre 10 cm vastag Rockwoll kőzetgyapot szigetelők kerültek.

A világítási rendszer korszerűsítése érdekében elektronikus fénycsőelőtéteket és energiatakarékos kompakt fénycsöveket építettek be.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

HIRDETÉS

„…két jó barát”

Beszélgetés Jolanta Jarmołowicz műfordítóval

▶ *Jolanta Jarmołowicz* a magyar irodalom elkötelezett híve és jó ismerője, számos magyar drámaíró műveinek szakavatott tolmácsolója. A poznańi Adam Mickiewicz Egyetem magyar szakán műfordításra oktatja tanítványait. A magyar–lengyel irodalmi kapcsolatok erősítéséért és a magyar drámairodalom lengyelországi népszerűsítéséért 2011-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje kitüntetésben részesült. Az irodalmárral munkájáról, a lengyel–magyar barátságról és a hitről beszélgettünk.

– Természetesen jólesett a kitüntetés. A díj nemcsak nekem, hanem az egész magyar tanszéknek szólt, hiszen kollégám, *Jerzy Bańczerowski,* a magyar tanszék alapítója és korábbi vezetője is ugyanezt a jutalmat vehette át. Szimbolikus e gesztus, hiszen testvére, *Janusz* a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem professzora, így a két tudós életpályája összefűzte a két nemzetet.

– Gondolom, munkáját az érdeklődési köre, olvasási szokásai is befolyásolják. Mi az, amit szívesen fordít?

– A kortárs dráma fordításában érzem igazán otthon magam. Jobban megfog a párbeszédek hangulata, és korábbi munkáim tapasztalataiból is tudok meríteni. Sok magyar íróval voltam, vagyok kapcsolatban, közöttük *Spiró Györgygyel, Békés Pállal, Forgách Andrással, Háy Jánossal, Kárpáti Péterrel, Németh Ákossal.*

Az élő szál nagyon fontos, hiszen célom, hogy minél pontosabban adjam vissza az alkotó gondolatait. Lassan fordítok, s ha elakadok, Skype-on konzultálok az íróval. Erre véleményem szerint nagy szükség is mutatkozik, mivel az alkotó ki van szolgáltatva a fordítónak. A műfordítást oktatom is, és tanítványaimmal rendszeresen elemezzük a különböző fordításokat.

– A lengyel átlagpolgár olvasmányai között vannak magyar művek is?

– Lengyelországban nagyon sok magyar könyv jelenik meg. Természetesen az olvasáskultúrában is megvannak a generációs különbségek. Az idősebbek könyvespolcán *Szabó Magda, Jókai Mór, Déry Tibor, Németh László* művei találhatók, *Madáchtól Az ember tragédiája* és *Molnár Ferenc Pál utcai fiúk* című regénye is közismert, s az utca embere számára *József Attila* neve sem idegen.

A fiatalok nagyon szeretik *Bodor Ádámot,* jól ismerik és tisztelik Spiró Györgyöt. Az utóbbi egyébként 2010-ben elnyerte az előző évben lengyel nyelven kiadott, a legjobbnak tartott közép-európai irodalmi mű szerzőjének járó lengyel irodalmi elismerést, az Angelus-díjat. Természetesen műveltebb körökben *Kertész Imre, Esterházy Péter* és *Krasznahorkai László* is közismert.

– Magyarországon sokan a televíziót vádolják azzal, hogy elvonja a fiatalokat az olvasástól. Gondolom, a televíziózási szokások hasonlók a két országban.

– Csak jókat tudok mondani a lengyel közszolgálati televízióról, komolyan veszi oktatói feladatát. Nagyon széles a kulturális műsorok választéka, a Kultúra nevű csatorna kínálatát különösen jónak tartom, mivel a világ filmtermésének a krémjét mutatja be, s gyakoriak a színházi közvetítések és a művészeti életről szóló háttérbeszélgetések is. A kereskedelmi csatornák műsorán is találkozhatunk színvonalas programokkal.

A kérdésére válaszolva: az olvasási szokások nálunk is megváltoztak. Egyszer Spiró Györggyel beszélgettünk e kérdésről, s a véleményünk megegyezett abban, hogy a magyarok még mindig többet olvasnak a lengyeleknél. A családom példáját hozhatom fel, huszonhat éves fiam például nagyon sokat olvas, de többnyire csak szakirodalmat.

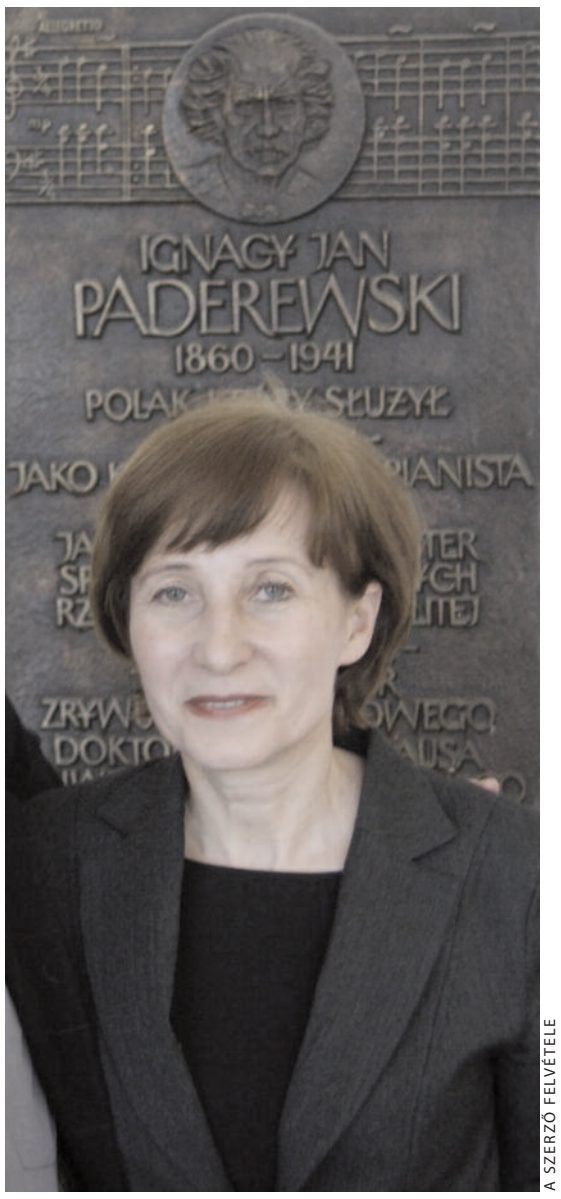

A SZERZŐ FELVÉTELE

– Egykor a magyar–lengyel barátság szívmelengető hagyomány volt. Mint említette, Önnek nagyon sok magyar barátja van, s minden bizonnyal javarészt olyan körökkel van kapcsolata, amelyekben a magyar–lengyel barátság még sokat jelent. Hogyan érez az átlagember?

– A közös történelem nem múlt el nyomtalanul. Az olyan szimbólumok például, mint *Bem* apó személye, mindenki előtt ismertek. A híres muzsikus, *Paderewski* emléktáblája előtt beszélgetünk, így a zene összekötő hatásáról is szót kell ejtenünk. *Liszt Ferenc* vagy *Bartók Béla* nevét nagyon sokan ismerik. De nézzük az ifjabb generációt. Az *Omega* együttes slágerét, a *Gyöngyhajú lányt* most is fütyülik az utcán, s még sorolhatnám a pozitív példákat. A sport újabb kapcsot jelent a két nép között, az aranycsapat tagjaira is sokan emlékeznek még. Természetesen a mi dolgunk is, hogy e kapcsolatot erősítsük.

– Többször járt hazánkban, műfordítóként is jó ismerője a magyar valóságnak. Hogyan jellemezné a lengyel és a magyar gondolkodásmód hasonlóságait és különbségeit?

– Mi, lengyelek – elnézést a kifejezésért – egy kicsit felületesek vagyunk. A lengyel romantika hagyományai mindmáig markánsan élnek: majd megoldódik minden, ráérünk még megcsinálni a dolgokat. A magyarok jóval céltudatosabbak, s egyben alaposabbak is a tanulásban és a kutatásban. A nyelvtanulás eklatáns példa: jóval több magyart ismerek, aki tökéletesen elsajátította a lengyel nyelvet, mint fordítva.

A vallást is lehet ilyen szemüvegen keresztül vizsgálni. A statisztikák szerint a lengyel hívők aránya magasabb ugyan a magyar átlagnál, de a magyarok hite lényegesen megalapozottabb, nem a „hagyományon alapuló vallás”.

Ugyanakkor a lengyelek lényegesen optimistábbak, könnyebben veszik az életet. A magyarok szeretnek nosztalgiázni, búsongani az élet dolgain. Talán ellentmondásnak tűnik, de a magyar viccek viszont mindig jobbak voltak, nálunk nincsenek hasonló poénok. A hetvenes, nyolcvanas években számos anekdota szólt a kis Polskiról, rendőrökről, mosolyt fakasztva a hallgatóban. Már régen nem hallottam egy jó viccet. Lehet, hogy túl jól megy a dolgunk?

– A hitet említette. A hagyományos hitvilágon a fiatalok sem akarnak változtatni?

– Ők már valóban másként gondolkodnak, s öntudatosan alakítják életüket. Ha egy prédikáció nem tetszik nekik, a következő héten már egy másik templomot keresnek fel, s addig járják útjukat, amíg a számukra megfelelő közösséget, lelkiségi mozgalmat, lelki atyát meg nem találják.

Megható, amikor az adventi időszakban a rorátén tele van a templom, s húsvét előtt is hosszú sorban kígyóznak a fiatalok a gyóntatószékek előtt. Tömegesen mennek áldozni is. Poznańban mind a domonkos, mind a szalézi szerzetesek komolyan foglalkoznak a fiatalokkal, s ennek meg is van a látható eredménye. Az ökumené is sokat jelent számukra, Poznańban a katolikusok mellett több protestáns, evangélikus közösség dolgozik, a *Taizé* mozgalom is nagyon népszerű a fiatalok körében.

– A gondolkodásmód különbsége az életvitelre is jellemző?

– Nem biztos, hogy jellegzetes példákat tudok, mivel a magyar városok közül legjobban Budapestet ismerem, s jelenlegi lakhelyem, Poznań a magyar fővárosnál lényegesen kisebb. Egy dolgot mégis említenék: a poznańiak sokkal családcentrikusabbak, a város lakói lényegesen több időt töltenek családi körben, mint a pestiek. A magyarok a legnagyobb ünnepek alatt is elutaznak. Ha egy poznańi karácsonykor síelni megy, vagy a húsvétot idegenben tölti, az a külvilág számára azt jelenti, hogy magányos, vagy családi problémái vannak.

Ugyanakkor a magyarok sokkal aktívabbak a kulturális életben, például magyar barátaim lényegesen többet járnak színházba, hangversenyre, mint honfitársaim, s mint említettem, talán többet is olvasnak. Az én feladatom is, hogy az olvasás örömét a lengyel fiataloknak átadjam, s a műfordításaimon keresztül talán a magyar kultúra is gazdagodik.

■ Dr. Csermák Zoltán

Sötét látomások

Ámos Imre kiállítása a szentendrei Régi Művésztelepi Galériában

▶ „Hiszem, hogy ez a kiállítás is hozzájárulhat ahhoz, hogy a másikat ismét testvérnek tudjuk nevezni. Testvérem Ábel, testvérem Ámos Imre, testvérem Radnóti…” – mondta *dr. Fabiny Tamás,* az Északi Evangélikus Egyházkerület püspöke az *Ámos Imre és a XX. század* című tárlatot megnyitó beszédében. A szentendrei Régi Művésztelepi Galériában december 9. óta látható kiállításon kortárs művészek – írók, költők, képzőművészek, zenészek – segítik alkotásaikkal értelmezni az 1944-ben munkaszolgálatosként meghalt *Ámos Imre* festő művészetét. Az összművészeti kiállítás a Magyarországi Evangélikus Egyház, az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány és a Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft. együttműködésében jött létre, fővédnöke *Schweitzer József* nyugalmazott országos főrabbi, védnökei Fabiny Tamás és *Várszegi Asztrik* pannonhalmi főapát.

A nagybányai, szolnoki, gödöllői művésztelep közös célok megvalósítására jött létre. Főleg az adott táj inspirálta festőiket, a város és az ott élő emberek mindennapjai. A szentendrei csoport az 1930-as években szerveződött. „Nem fűzi össze őket program – írta *Körner Éva* művészettörténész –, mégis közös vonásuk a konstruktív szerkezetes kompozíció, amelyet a hegyre épült város vizuális élménye táplál.”

Az alapítókhoz – közöttük *Paizs Goebel Jenő, Rozgonyi László* – később csatlakozott *Czóbel Béla, Barcsay Jenő, Ilosvai Varga István, Kmetty János…*

Nem akármilyen névsor. Azóta legtöbbjük festészetünk élvonalába tartozik, sőt külföldön is jelentős sikereket értek el. Viszonylag keveset hallunk a tragikus sorsú *Ámos Imréről* (1907–1944). Feleségével, *Anna Margittal* 1935-ben mutatkozott be. *Chagall* hatására szürrealista elemekkel bővült festészete. A 2. világháború pokláról – melyet zsidó munkaszolgálatosként élt végig (ott is halt meg) – megrázó látomásokban számolt be. Néma kiáltások ezek a grafikák, sötét idők jóslatai.

Szentendrén, a Régi Művésztelepi Galériában fájó-szép kiállítással emlékeznek Ámos Imrére. Bő válogatást láthatunk tus- és diófapácképeiből, finom akvarelljeiből. Rögtön az első teremben egy zsoltáridézet olvasható: *„Elfelejtettek, mintha meghaltam volna, olyan lettem, mint egy kallódó tárgy.”* Pontos és találó sorok, de a feledést megcáfolja, hiszen ma élő költők, írók, festők tisztelegnek a mester előtt. *Haraszty István* szívverésütemű harangjai ébresztik a fiatal halottat, sötét hömpölygésű zene árad a falak közt: *Dés László, Fassang László* és *Vukán György* vallomása.

Az írók is egymást múlják felül, versre, prózára próbálják „lefordítani” a vérző vonalak üzenetét. *Podmaniczky Szilárd* ki nem mondott imáknak nevezi Ámos Imre munkáit, *Darvasi László* és *Petőcz András* regényrészleteket keres a legfájóbb történetekre… *Juhász Ferenc Gyászhímzés-kendő Radnóti Miklós koponyáján* című szonettjét illeszti a rajzhoz: „Mit tegyek, mert mindezt láttam? / Dideregve, kiskabátban. / Vályogfal mellett lapulva. / Pálmaként elétek hullva. // Pedig ti nem szamárháton / mentetek diadal-úton / Jeruzsálembe, ragyogva! / Halál-út gyászpálmám tolla. // Mint ős-kín ősborostyánban, / dermedek időmbe zártan: / szivárványhíd zöld légyszemben. / Sorsom: kozmosz-súlya könnycsepp, / ég, mint kézben, lábban szög-seb, / Isten-súly könny Krisztus-szemben.”

És végül egy felfedezés. Eddig elszórva két-három Ámos-képet láttam. Így, együtt, bő válogatásban kiteljesedett az egész; egyik súlyos gondolat fölerősítette a másikat. És a méretek: nem emlékeztem, hogy a legtöbb nagyméretű, tömör megfogalmazás. „Ahogy és ahonnan Ámos látta a világot, az embert – írta egyik kritikusa –, az inkább az általa megidézett angyalok látásmódjával, szemszögével azonos, akik föld és ég között lebegnek, mint a két szféra összekötői.”

Ámos Imre is feljutott ama lajtorjára, amely Jákób angyalait és Jézust viszi föl a kövesedő égbe vagy a szálkás keresztfára. Festőnket az utóbbira feszítette tragikus sorsa! A Chagall által teremtett világból sikerült megmentenie a Biblia apokaliptikus üzeneteit. Volt még annyi ereje, hogy jelenéseit, izzó látomásait láthatóvá tegye. 1936 és ’43 között írt versei mellé, naplójába jegyezte szálkás betűit (1944. március 21-én): „Súlyos napok, nehéz megpróbáltatások várnak ránk, a háború elérte a magyar földet: nem tudjuk, hogy mi lesz. Bízunk Istenben, és erős lélekkel, tiszta lelkiismerettel nézünk a dolgok elébe. Hiszem, hogy a megpróbáltatások megtisztítják a lelkünket, és bármi történik is velünk, állítom, hogy becsületes, őszinte életet éltünk, úgy is, mint művész, úgy is, mint ember.”

■ Fenyvesi Félix Lajos

A kiállítás Szentendrén, a Régi Művésztelepi Galériában (Bogdányi utca 51.) tekinthető meg január 15-éig.

„Én is feljutok!”

Gérecz Attila verseinek megzenésítéséhez

Lánglelkű ifjú. Született rendszerellenes. Igazi forradalmár. Vérbeli hobó. Valószínűleg ezért talált rá *Ferenczi György* és bandája, a *Rackajam Gérecz Attilára* – vagy mondhatjuk: a versek találtak a rackákra –, és lett rácsok mögött is füttyös kedélyből, „meghempergős jókedvből” herflis-bluesos Hangzó Helikon-os lemez.

Szerette a fátyolos eget, a fénymosott szemeket – kiváltképp, ha szép leányhoz tartoztak. Szerette az életet, a lüktetőt, lélegzőt. Élte is, sőt dicsérte futva, úszva, lóháton, magyar virtussal vívva, lődözve, a kedvest ölelve, aztán a börtönben verseket körmölve. Hazáját is szerette: érte halt hősi halált 1956. november 4-én, huszonhat évesen.

Gérecz Attilát lehet siratni, lehet szomorkodni tragikus sorsa felett, de verseit olvasva felismerhetjük e magatartás hamisságát. Egy életvidám, börtönben is szabad, testében-lelkében erős fiatalemberről beszélünk ugyanis, aki képes volt – víz (és fű) alatt! – Vácról Pestre szökni, aki életszeretetéből a fogházak, siralomházak valóságát átélve sem veszített.

Hátát a hideg falnak vetve, mocskos padlón ülve is bocskoros betyárságról írt, mely sosem alkuszik: „A számon pimasz mosolygás a jelszó, / füttyöm csibészes: én is feljutok!” (Az idézet *Így bocskorosan* című első költeményéből való. Azonos címmel jelent meg verseinek legteljesebb válogatása a Kráter Kiadó gondozásában – legutoljára 2006-ban.)

Ez a pimasz-mosolygós ábrázat otthonosan illeszkedik a rackák zenei világához, Ferenczi György lezser hangképzéséhez, a virtuóz szájharmonikához és izzó gitárszólókhoz.

A lázadó hangvételű nóták üzenetét fölerősíti a bluesos hangzás. Igen

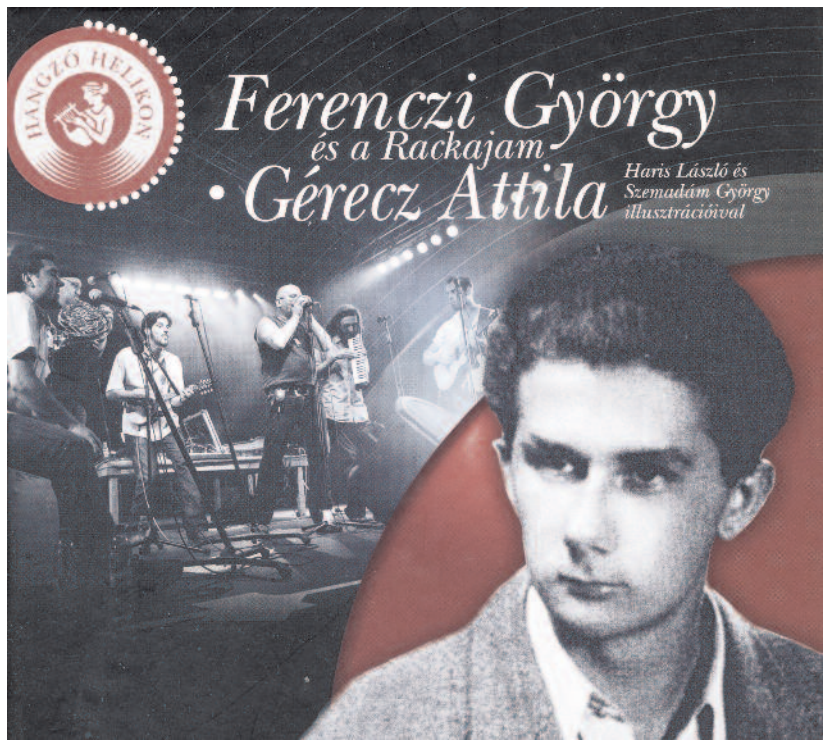

találó párosítás például a játékos, ám mély mondanivalóval bíró *Van így néha* című verssel, mely a börtön sivársága ellenében „nyüzsgő karnevált” jelenít meg, álmodozik, bohókás képeket fest – ahogy a napos oldalt hirdető herfli is.

A vers végén mintegy maganyugtatva szól a lírai beszélő: „Te se zokogj, kedves, / lásd, átszövik a kínt / minden valóságnál / igazabb álmaink!” Ez az utolsó versszak zene nélkül az emberre rászakad. A blues jótékony hatása, hogy ritmusosságával, folytonos kacsintásával nem enged elszomorodni, dübörög tovább, hirdetve, hogy az élet is megy tovább – amit a maga életével és hátrahagyott verseivel a megidézett költő is hirdet.

Hasonlóképp nagyon frappáns vers és zene együttjátszása *A börtön eposzából* vett részlet rackásított változatában. A Vácról való szökés izgalmait énekli meg Gérecz Attila lírai alteregója, illetve Ferenczi Gyurka. A felfokozott lelkiállapotot, a bujkálást, a zakatoló szívdobogás ellenében a Duna lágy hullámzását a *Rackajam* játéka híven adja vissza.

Kevéssé mondható el ugyanez a finoman szőtt, hol forró ölelésbe, hol imaszőnyegre omló, *Alkony* című vers megzenésítéséről. A rackák radikalizmusa – amely például *Petőfi* szabadság-szerelmes verseire rímel – ez esetben csődöt mond. Az említett óda a kibontakozáshoz csöndet, figyelmet, teret igényel, a lemezen felhangzó férfias futamok viszont ellehetetlenítik a holdfényben fürdő „árnyéköl” feltárulását. A ruhák „nászra oldozása” lassú, lágy neszezés, nem pedig szarvasmarha-dübörgés.

De igazságtalan volna részünkről az esetleges melléfogások vagy túljátszások miatt félretenni a lemezt, hisz a hozzá tartozó – *Szemadám György* fotográfikáival illusztrált – könyvben épp egy „szabadkozó” vallomást olvashatunk Ferenczi György tollából: „…egy új világ előszobájában állunk egy kicsit megilletődve a kor és Gérecz Attila erejétől.”

Szóljon hát a fütty sötét zárkák mélyéből, szálljon a „Füveskerten”, a Dunán át, és jusson fel az égig!

■ Kinyik Anita

Kiállításmegnyitó

Budai Tibor grafikusművésznek a *Szemelvények a magyar irodalomból* című önálló kiállítása január 19-én 15 órakor nyílik meg a Vigyázó Ferenc Művelődési Központban (Budapest XVII., Pesti út 113.). Ünnepi köszöntőt mond *Riz Levente* polgármester, a kiállítást megnyitja *M. Nagy Péter* újságíró. A megnyitó résztvevői ajándék tombolajegyet kapnak; a tombolán a művész három grafikáját sorsolják ki.

A megnyitó végén Budai Tibor és *Schmidt Egon* dedikálja közös köteteiket.

Hazafias verseket ír a cigánymisszionárius

Cigány keresztény közösségek szervezésével, továbbá a határokon belüli és túli magyarság között gyülekezetek plántálásával foglalkozik *Surman László,* aki költőként is ismert. Hitvallása szerint az emberek, közöttük a cigány emberek gondolkodását és életvitelét kizárólag a hit tudja megváltoztatni.

A SZERZŐ FELVÉTELE

– Milyen családból származik?

– Békésen születtem, és a cigánytelep utolsó utcájának utolsó sarki házában nevelkedtem. Korai emlékeim a cigányság kulturális szokásait idézik vissza. Négyen vagyunk testvérek. Édesapámtól a kitartást és a szervezőkészséget örököltem. Ő volt az első szabad választás utáni első szószólója a helyi cigányságnak, sokan sokat köszönhetnek neki. Akkor még nem szabdalták szakadékok a cigányságot, az együttműködés természetes volt. Sajnos édesapámat korán elveszítettem, autóbalesetben halt meg. Édesanyám az 1980-as években megtért. Az istentiszteletekre minket, gyerekeket is elvitt, én ezt szerettem, de az első hitbéli megtapasztalásomkor, megtérésemkor már tizenhat éves voltam.

– Innen egyenes út vezetett a prédikátori, gyülekezetépítői szolgálatig?

– Egyáltalán nem. A hit akkor mintegy három évig erősen jelen volt az életemben, de a világ magával ragadott, kezdve a katonasággal. A leszerelés után fegyveres személy- és vagyonbiztonsági szolgálatot láttam el, pénzszállítással is foglalkoztam, nagyon szerettem a fegyvereket.

Később cigányfoglalkoztatási szervezőként helyezkedtem el a munkaügynél, és még a politikába is belekóstoltam, mert úgy gondoltam, hogy valamit tennem kell a cigányságért. Azért, hogy szemléletük megváltozzon, a társadalom hasznos tagjaivá váljanak. De éreztem: nyitni kell a magyarságnak is feléjük, hogy jobban megértsék a romákat. Mivel egyik sem valósult meg, mélyen csalódtam a politikában. Rá kellett ébrednem, hogy a civil társadalom és a politika nagyon nehezen képes egységet felmutatni vagy képviselni, közösséget alkotni. Erre napjainkban szinte kizárólag az egyházak képesek.

Végül is arra jutottam, hogy az emberek gondolkodásmódját csak a hit alapján lehet megváltoztatni, erre pedig Isten képes. Aki megismeri Istent Megváltóként, Úrként, annak megváltozik a gondolkodása, életvitele. Politika, ideológia erre nem képes.

– Tizenkét év „tékozlása” után talált vissza a kereszténységhez, Istenhez.

– Nyolc évvel ezelőtt talált rám ismét Isten, hit ébredt bennem, és újra döntöttem a követéséről. Pakson bibliaiskolát végeztem, és már évek óta a Magyar Pünkösdi Egyház cigánymissziójában dolgozom, amelynek Békésen van a központja. A misszió egyik helyettes vezetője vagyok, feladatom a gyülekezetplántálás és evangélizációk céljából életre hívott munkacsoport vezetése. Nagyon fontos, hogy nemcsak a cigány emberek felé szolgálunk, hanem erős elhívásunk van a határon túli magyar közösségek felé is. Elsősorban szerbiai és romániai települések magyar közösségeivel állunk kapcsolatban, és segítjük őket.

– Hogyan kell a gyakorlatban elképzelni a munkáját?

– Például gyakran látogatunk családokat, mert az a tapasztalatunk, hogy amint a magyar társadalom egészében, úgy a roma családokban is az asszonyok viselnek nagyobb terhet, és bizony ők kezdik el hamarabb keresni Istent, ők kiáltanak hozzá először. Megtérésük és gyülekezetbe járásuk sokszor problémát okoz a férjeknek, annak ellenére, hogy ők is érzik: ez a változás kedvezően hat a család egészére. Jó esetben idővel a férfi is követi feleségét a hitben, de van olyan is, hogy eltiltják a hitélettől az asszonyt, akár tettleg is bántalmazva. Ilyen esetekben családlátogatás során találkozunk a férjjel. Az őszinte beszélgetés sokszor igen eredményes. Elmondjuk, hogy Jézus befogadása nélkül sokkal rosszabb az embernek, úgy is mondhatnám – biblikusan –: Krisztus nélkül nincs is élet.

Feladatomnak tekintem, hogy a cigány férfiakat megtanítsam arra, hogy a bibliai értelmezés szerint tudjanak élni férfiként: azaz tudjanak bocsánatot kérni, legyenek a feleségük segítői, családjuk papjai, akik bemutatják Isten szeretetét, azt, hogy miként figyel az emberre, és hogy mi a helyes útja az istentiszteletnek.

– Régebb óta foglalkozik költészettel. Ma is van ideje írni?

– Sajnos már nagyon kevés. Korábban írtam dalszövegeket, amelyek idővel verssé formálódtak. 1998-ban jelent meg első kötetem *Sóhajok* címmel. Abban az esztendőben veszítettem el édesapámat. De írásaimat korábban is a pesszimizmus jellemezte, valahogy mindig a szomorúságról szóltak, ilyen felfokozott lelkiállapotban is születtek. Most már lefoglal a szolgálatom, és ha írok, akkor leginkább a hazaszeretetről szólnak a versek. Magyarságtudatom nagyon erős, erősebb talán cigányságtudatomnál is. Szeretném, ha az *Evangélikus Élet* olvasói megismernék egy két évvel ezelőtt írott költeményemet, amelyet *Martin Luther King* ihletett. Az ő küzdelme, eltökéltsége és szeretete példa a számomra.

■ Szegfű Katalin

Surman László

„Van egy álmom”

Ahogy Martin Luther Kingnek, úgy nekem is van egy álmom.
Egy álom, melyben hazámra találok,
Hogy lelkem munkától nemes, kötelességem megedz,
s jogom, hogy legyek.
Van egy álmom,
Hogy a Kárpát-medence büszke bércein virágok nyillanak,
Madarak röpködnek,
S a nap sugara mindenkit egyformán átölel.
Van egy álmom,
Hogy egy gyönyörű országot építünk,
Egy szent hazát,
Melynek földjét nem mérgezi többé „bűnbakoknak kikiáltottak” vére,
Egy szent hazát,
Mely egy Istent ismer s imád,
Mely nem tűr idegen isteneket,
Nem tűr el gyűlöletet, zsarnokot, hitetlen ebet, istentelen lázítót,
Sem a halott tetem körül gyülekező hiénák hadát!
Van egy álmom,
Hogy Szülőhazánk gyermekét karjaiba zárja,
S álmát éberen vigyázza,
Hogy „ápol s eltakar”.
Van egy álmom,
Hogy hazámban hazára találva szeretem szép magyar hazámat!

Egység, együttműködés, egyensúly

Beszélgetés Gáncs Péterrel, egyházunk elnök-püspökével

Év elején a tavalyi esztendő értékelésére, egyfajta számadásra, illetve idei előre tekintésre kértük egyházunk elnök-püspökét, a Déli Evangélikus Egyházkerület lelkészi vezetőjét, *Gáncs Pétert.*

– Január első napjaiban még sokszor vétjük el a dátumírást, így talán nem tűnik olyan távolinak a 2012-es év, hogy ne egy kis visszatekintéssel kezdjük a beszélgetésünket. A tavalyi esztendő egyik kiemelkedő feladata egyházunkban az általános tisztújítás lebonyolítása volt. A zsinati választások utáni, december 9-ei EvÉlet Égtájoló *rovatában is olvashattunk arról, hogy nem minden esetben zajlottak mintaszerűen az események.*

– A protestáns egyházak jellemzőjeként a különféle grémiumok joga a jelöltekről dönteni. A demokratikus választás pedig – a politikai élethez hasonlóan – magával hozza a kampány lehetőségét is annak minden pozitívumával és negatívumával együtt. Az sem meglepő, hogy a jelöltállító közösségek megpróbálnak minél több szavazatot gyűjteni a saját emberüknek. Sajnos a különböző szintű választások során az ügyhöz olykor méltatlan harcok folytak egy-egy pozícióért. Ez azért szomorú, mert az egyházi választások esetében nem a hatalom megtartásáról vagy megszerzéséről van szó, hanem áldozatokkal és lemondással járó szolgálatról. Például egy-egy bizottsági elnöknek a szabad ideje terhére kell minden ülésen jelen lennie, azokat előkészítenie, minden különösebb anyagi elismerés nélkül…

– Ez akkor azt jelzi, hogy egyházunk bővelkedik az ügyért lelkesedő, alkalmas emberekben!

– Szeretném én is ezt gondolni. A tapasztalat azonban néha azt mutatja, hogy mivel gyarló emberek vagyunk, nem mindig sikerül a hatalom iránti vágy kísértését legyőznünk. Ezért tekintem igei alapnak az egyházban, hogy minden hatalom Jézus Krisztusnak adatott. A *Miatyánkot* pedig nem szabad végigimádkoznunk, ha nem tudjuk teljes szívvel kimondani: *„tied az ország, a hatalom és a dicsőség”.*

– Az utóbbi évek EvÉlet-cikkeit olvasva néha az az érzésem, az olvasók táborában nem mindig arat osztatlan sikert, ha valaki bátran le meri írni bizonyos kérdésekről a véleményét. Püspök úr mit gondol erről?

– E tekintetben kétféle szemlélet van hetilapunkkal kapcsolatban. Egyfelől szeretik olyan „reklámújságnak” gondolni, amely közösségünket csak a jó oldaláról mutatja be, azt a képet sugallva, hogy nincsenek problémák és konfliktusok. Vannak, akik a lapban megjelenő, viszonylag csekély számú kritikai írást is nehezen viselik el. Másfelől az *Evangélikus Élet* egyházunk olyan fóruma, amelyben a különböző vélemények ütközhetnek. Jó lenne, ha ez minél többször higgadtan megtörténne, mert az építő jellegű vitákra nagyon is szükségünk van.

– Hadd kapaszkodjam bele az „építő jellegű” minősítésbe. Egyházi berkekben, a különböző fórumokon is elharapódzni látszanak olykor a személyeskedő, szeretetlen megnyilvánulások…

– A vitakultúránk sajnos még tényleg gyerekcipőben jár.

– Hogyan lehetne ezen változtatni?

– Az alap az lenne, ha komolyan vennénk, amit Pál apostol a szeretethimnuszban írt: töredékes az ismeretünk. Senki se gondolja magáról, hogy a teljes igazság birtokában van. Sokszínűek vagyunk, sokféleképp látjuk a dolgokat – pont ezt a sokszínűséget tartom a protestáns egyházak egyik pozitívumának. A különféle témákról igenis legyen meg kinek-kinek a saját véleménye, de hallgassuk meg és tartsuk tiszteletben a másikét is.

– A protestánsok másik fontos jellemzője a demokrácia. Ha ez sokszínűséggel és szabad véleménynyilvánítással jár, akkor alakulhatnak ki azok az egyházi „lövészárkok”, amelyekről a zsinat megválasztott lelkészi elnöke, ifj. Hafenscher Károly *írt a december 9-ei* EvÉlet *vezércikkében?*

– Reménységem szerint ezeken az „árkokon” át lehet lépni. Óvatosan kell kezelni az idézett cikkben is szereplő zsinati váltóállítás képét. Talán szerencsésebb lenne a hajó szimbolikáját használni, amelynél csak pontosítani kell az irányt, hiszen az eddigi vezetési koncepcióval sem akartunk rossz irányba haladni…

– Miben kellene újratájolni egyházunk legmagasabb szintű testületének munkáját?

– Hogy egyet említsek: korábban a zsinat főleg törvényhozó funkciót töltött be. Hat évvel ezelőtt a közgyűlés megszüntetésével olyan feladatokat is felvállalt – például némely bizottsági elnök megválasztását –, amelyeket nem feltétlenül ennek a testületnek kell elvégeznie. A kevesebb, de hatékonyabb zsinati ülésezés erősítené a zsinat tekintélyét.

KISS TAMÁS FELVÉTELE

– Az új zsinati lelkészi elnök három „b” betűs szóval – bizalom, békesség, bátorság – foglalta össze az elkövetkezendő ciklus vezetői jelszavát a zsinat november végi ülésén. Püspök úr az oktatásiintézmény-vezetők és iskolalelkészek december elején rendezett révfülöpi találkozóján „e” betűs főnevek köré csoportosította gondolatait.

– Egység, együttműködés, egyensúly volt a három szó. Egyházunk logójának „e” betűjéből indultam ki, amely az evangéliumra is utal. Ha ugyanabból a forrásból, az evangéliumból merítünk, akkor egységben látjuk az egyházat, tudunk együttműködni, egyensúlyban tudjuk tartani az egyház hajóját.

– Idén ősztől esedékes a hittanoktatás felmenő rendszerű kötelező bevezetése. Hol tart most az előkészítés?

– Nagy lehetőség, de még nagyobb felelősség és feladat ez az egyházak számára, hiszen immár két generáció nőtt fel iskolai vallásoktatás nélkül. Számos településen az egyházaknak nincsen más esélyük a fiatalokat utolérni, mint az iskola.

A reménység mellett azonban sok megoldandó logisztikai és személyi kérdés akad még. Meg tudják-e oldani az iskolák az órarendi és tantermi egyeztetéseket, az egyházak pedig tudnak-e kellő számú és felkészültségű hitoktatót biztosítani? Fontos tisztázni, hogy ebben az új helyzetben mi lesz a sorsa a továbbra is nagyon fontos gyülekezeti hitoktatásnak…

– A tavaly szeptember 9-ei Égtájolóból *idézek: „Eddigi püspöki szolgálatom legnagyobb élménye volt ez a pár nap.” Vagyis az a szeptember 1-jei hétvége, amikor három napon belül egy óvoda, három általános iskola, három gimnázium és egy kollégium evangélikus egyházi átvételére kérhette Isten áldását. Vízkeresztkor, Jézus megkeresztelésének ünnepén talán nem fölösleges imatémaként felvetni ezeknek az oktatási intézményeknek a még meg nem keresztelt tanulóit és pedagógusait…*

– Főleg, hogy a vízkereszt a misszió ünnepe is! Az ünnepi tanévkezdés után igyekszünk segíteni a hétköznapokban is megtalálni új oktatási intézményeinkben a missziói szolgálat helyes tartalmát és formáját. Szeretnénk jézusi fényt, ízt, zamatot adni az eddigi értékek mellé, illetve olykor a korábbi értékek helyett. A só bibliai képét véve: fontos megtalálni a bölcs mértéket, mert nemcsak a sótlanság, hanem a túlsózás is veszélyes lehet, és ehetetlenné teheti az ételt. Sok időre, türelemre, felülről kért és elfogadott bölcsességre van szükségük iskoláink vezetőinek, pedagógusainak, lelkészeinek. Rajongás lenne gyors, látványos eredményeket elvárni. Mi vetjük a magot, plántálunk, öntözünk, olykor gyomlálnunk is kell, de a növekedést egyedül az egyház Ura adhatja meg.

– A reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára készülődve a 2013. esztendő a Reformáció és tolerancia *mottó jegyében zajlik majd egyházunkban. Kihívásokkal teli a téma…*

– Izgalmas, de ugyanakkor veszélyesen félre is érthető az idei mottó. Túlpolitizált napjainkban kívánatos, hogy ne legyen politikai mellékíze a téma feldolgozásának. Az lenne szerencsés, ha arra indítana minket a cím, hogy elsősorban önmagunkkal kerüljünk tisztába, majd azt keressük, mi az, ami összeköt, vagy épp elválaszt másoktól. A tolerancia egészséges megélésére annak nyílik esélye, akinek tisztán megfogalmazott identitása van.

– Mit emelne ki egyházunk 2013-as tervei közül?

– Becsüljük meg a már kissé megszokott rendezvényeinket is, mint például az egyre többeket vonzó egyházkerületi missziói napokat, az országos evangélizációt, valamint a különböző rétegeket megszólító konferenciákat. Különleges esemény lesz az első erdélyi Szélrózsa ifjúsági találkozó, amelyre augusztus első napjaiban kerül sor Sepsiszentgyörgyön. Kiemelném még, hogy szeptember 14-én Székesfehérvár ad otthont az evangélikus presbiterek második országos találkozójának, amely komoly esélyt kínál a közös útkeresésre és erőgyűjtésre az új hatéves szolgálati ciklus elején.

– „Mert nincsen itt maradandó városunk, hanem az eljövendőt keressük” *– szól az év igéje. Miben látja Püspök úr ennek üzenetét?*

– A déli kerület falinaptárán, kicsit szabadon értelmezve az apostoli igét, tudatosan nagybetűvel írtuk: az Eljövendőt keressük. Nem valamit keresünk 2013-ban, hanem Valakit! Azt az élő Jézus Krisztust, aki hitünk és reménységünk szerint szintén keres minket, hogy egész életünk és szolgálatunk ura, mozgatója és megtartója legyen az induló esztendő minden napján. Ennek boldog megtapasztalását kívánom minden kedves Olvasónknak!

■ Boda Zsuzsa

Nők a lelkészi szolgálatban

Tavaly év vége felé szelíd figyelmeztetés érkezett szerkesztőségünkhöz, mert lapunk nem emlékezett meg egy évfordulóról. Az eseményről, amelynek negyedszázados jubileuma volt 2012-ben, az *Evangélikus Élet* 1987. július 5-ei száma *Egyháztörténeti esemény* címmel közölt tudósítást. Egyházunkban ugyanis abban az évben június 20-án a Deák téri templomban teljes jogú lelkészi szolgálatra ordináltak teológiát végzett (már évek óta szolgáló) nőket – méghozzá egyszerre tizenhármat.

Bizonyos tekintetben ez volt az első ilyen jellegű avatás, noha szigorúan véve nem ők voltak az első magyar evangélikus lelkésznők. Az alábbiakban röviden áttekintjük, miként vált egyházunkban kivételből természetessé a nők ordinálása. (A *Lelkipásztor* című evangélikus lelkészi szakfolyóirat 2004/5. száma a nők ordinációjának kérdéskörével foglalkozott, összeállításunk az ott megjelent tanulmányok alapján készült.)

Az első női hallgató, aki 1920-ban evangélikus teológiai fakultásra jelentkezett, *Aczél Anna* tanítónő volt. Miután végzett, „csak” hitoktató lehetett, ám például a második teológának, *Prőhle Irénnek – id. Prőhle Károly* teológusprofesszor lányának – a záróvizsga után ez sem adatott meg. 1930-ban a neki ígért hitoktatói állást egy férfitársa kapta meg.

Az egyetem sem volt felkészülve női hallgatók fogadására – csak a professzorral együtt mehettek be az előadásokra, s vele is kellett kimenniük; a szünetekben külön helyiségben tartózkodhattak, és mivel mosdó sem volt számukra, a szomszédos cukrászdába jártak át, ahol természetesen fogyasztaniuk is kellett valamit… De az akkori társadalom sem volt még annyira nyitott, hogy egy asszonyt a háztartás vezetésén és az anyaságon kívül önálló hivatásban is szívesen látott volna.

A negyvenes évek ébredési hullámának köszönhetően azonban egyre több leány jelentkezett a fakultásra. Az egyházi közvéleményt, majd az egyházi vezetést is egyre inkább foglalkoztatta a teológusnők helyzete. 1964-ig változatlan formában élt az addigi gyakorlat: a férfiakat ünnepélyes keretek között, ordinációs istentiszteleten küldték ki a szolgálatba, a nőket azonban „szélnek eresztették”, még áldásban sem részesítették. ’64-ben a két végzős teológa a szolgálatba állításkor már az oltár elé állhatott férfi évfolyamtársuk mellé, de a szentelési liturgia alatt le kellett ülniük.

Az 1966-os egyházi törvény szigorúan rendelkezett: a női munkatársak szolgálatukat csak lelkészhez (férfi!) beosztva végezhették: „A lelkészi képesítésű nő a lelkész mellé rendelt lelkészi munkatárs, akit a püspök a szolgálatra ünnepélyesen kibocsát. A szentségek kiszolgáltatásán kívül minden lelkészi funkciót végezhet. A püspök kivételes esetben a szentségek kiszolgáltatását is engedélyezheti, elsősorban szórványhelyzetekben.”

1972-ben újabb fordulat következett. A csöglei gyülekezetben szükséghelyzet állt elő: hosszú ideje betöltetlen volt a lelkészi állás. Így *Káldy Zoltán* püspök javaslatára az országos presbitérium nyílt szavazással úgy döntött, *Kovács Etelka* lelkészi munkatársat november 19-én lelkésszé avatják. *Ottlyk Ernő* északi kerületi püspök végezte ezt az első ordinációt. Kovács Etelka díjlevelet is kapott, valamint választható lett. A női lelkészi munkatársak engedéllyel korábban már formaruhát is tervezhettek, amely nem sokban különbözött a férfiak szolgálati ruhájától.

Később újabb kivételként a családos *Pintér Károlynét* ordinálta Ottlyk püspök 1976. október 24-én Putnokon. Korábban ugyanis – noha nem szerepelt a vonatkozó törvényben kitételként – az egyházvezetés csak az egyedülálló munkatársak ordinációját tartotta elfogadhatónak. (Később ő lett Budapest első női parókus lelkésze, amikor a pesterzsébeti gyülekezet megválasztotta lelkipásztorának.)

A következő évben a déli kerületben is megtört a jég: *Nobik Erzsébetet* 1977. március 20-án avatta lelkésszé Káldy Zoltán püspök Szarvason. Ő szlovák női lelkészként is elsőnek számított.

S utánuk lassan felavatták az amúgy hűséges szolgálatot végző évfolyamtársaikat is.

A Lutheránus Világszövetség budapesti nagygyűlése, valamint *Nagy Gyula* püspök komoly szerepet játszott abban, hogy 1987. június 20-án az addig még nem ordinált tizenhárom lelkészi munkatársat lelkésszé avatták.

Fordulóponttá vált tehát ez a nap egyházunkban: *azóta természetes* az, hogy a teológiai tanulmányok elvégzése után mindazokat a női hallgatókat ordinálják, akik lelkészi szolgálatot kívánnak végezni.

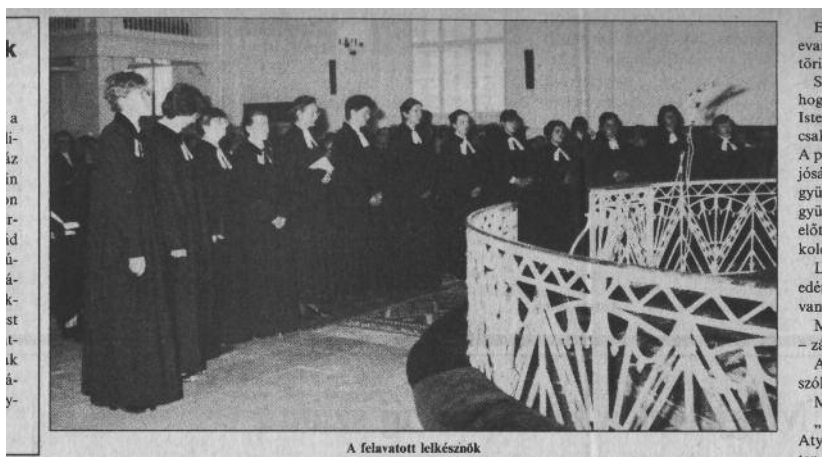

A felavatott lelkésznők

Címlapfotó az Evangélikus Élet 1987. július 5-ei lapszámában – az oltár előtt álló lelkésznők: Bachorecz Katalin, Brebovszky Éva, Brebovszkyné Pintér Márta, Bucholich Márta, Fabulya Hilda, Deméné Gede Erika, Szeker Éva, Kovácsné Tóth Márta, Luptákné Hanvay Mária, ifj. Magassy Sándorné Csonka Zsuzsanna, Pathóné Kepenyes Erzsébet, Piri Magdolna, Verrasztóné Mosoni Edit

PILLANATFELVÉTEL: MIRE JÓ

Nemcsak tanulnak, segítenek is – önkéntes munkán a

Mint lapunkban már többször beszámoltunk róla, 2011 szeptemberében négy városban nyitotta meg kapuit – tavaly ősz óta pedig már öt helyen működik – roma szakkollégium a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH) égisze alatt: Debrecenben a református egyház, Miskolcon a görögkatolikusok, Budapesten a római katolikus, Nyíregyházán pedig az evangélikus egyház vállalta az intézmények működtetését az önkormányzatokkal karöltve. A nyíregyházi szakkollégisták egy csapata november 30-án önkéntes munkaként a berettyóújfalui Igazgyöngy Alapítványnak, illetve az alapítvány által támogatott, nehéz helyzetben lévő embereknek segédkezett. Riportunkban nemcsak erről, hanem arról is szó esik, mi volt az „utóélete" a látogatásnak a karácsony előtti napokban.

Mázsás súlyokkal a lelkükben ülnek vissza a kisbuszba az Evangélikus Roma Szakkollégium hallgatói a toldi művelődési ház előtt, hogy a nap végén induljanak vissza Nyíregyházára. Ha színházban lettünk volna, most roppant elégedettek lehetnének tanáraik: megvolt a katarzis. Csakhogy ez a való élet, a fiatalokat pedig az a kérdés gyötri, hogyan segíthetnének a kilátástalan nyomorból kikapaszkodni próbáló cigány közösségnek a kezelhetetlen távolság ellenére.

FOTÓ: MOCSÁR ZOLTÁN

Cipőszortírozás közben

* * *

L. Ritók Nóra az ezredforduló évében alapította meg művészeti iskoláját Berettyóújfalun, és azóta a hivatalosan Igazgyöngy Alapfokú Művészetoktatási Intézmény nevet viselő iskola minden képzeletet felülmúlóan bizonyította létjogosultságát.

A hat telephelyen működő művészeti iskolának mintegy hatszáz növendéke van, hatvan százalékuk hátrányos helyzetű, és magas a cigány tanulók aránya. Évente négyszáz-ötszáz díjat hoznak el a hazai és nemzetközi gyermekrajz-pályázatokról, teljesítményüket elismerik a világ minden pontján.

A „kiválóan megfelelt" szakmai minősítést is elnyert Igazgyöngy sikerének titka abban a pedagógiai küldetésben rejlik, mely a művészeti nevelést a személyiség fejlesztésének, a hátrányok kiegyenlítésének eszközeként használja. Az egyéniség, az identitás felvállalása, az önkifejezés kiemelt szempont, miközben folyamatosan keresik a legmegfelelőbb eszközöket tanítványaik vizuális kifejezőeszközeinek bővítéséhez a nevelési lehetőségek maximális kihasználásával – jellemzi céljaikat a csupa mosoly igazgatónő.

L. Ritók Nóra alapítványa azonban már hosszú évek óta nemcsak a művészeti nevelésben képvisel figyelemre méltót, hanem modellértékű munkát végez csapatával a szociális munkában, közösségépítésben is – és ez az, amiért a nyíregyházi főiskolákon tanuló roma hallgatóknak tudniuk kell róla. Az Evangélikus Roma Szakkollégium célja ugyanis az, hogy hozzájáruljon a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató, sikeres cigány értelmiségiek kiformálásához; olyanokéhoz, akik nemcsak a szakmájukban kiválók, de sajátjuk a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenység is, készüljenek bár tanárnak, egészségügyi dolgozónak vagy mérnöknek. Ez nem olyasmi, amit előadásokat hallgatva szív magába a szorgalmas diák.

– Minap egy konferencia hallgatóságát azzal szembesítettem, mennyi rejtett előítéletesség sugárzik a rendőröknek már a testbeszédéből is, mikor a fegyverüket igazgatva kiszállnak az autóikból a cigánytelepen, minden mozdulattal azt üzenve: „a hatalom érkezett közétek" – kezdi az ismerkedést az Igazgyöngy igazgatónője a szűkös iskola tanácskozótermében, ahol érkezésünk után körbeüljük az asztalt. – De említhetem a pedagógusokat is: amikor a napközis nevelő ráförmed a cigány gyerekre, egy szempillantás alatt teszi tönkre annak a kollégájának az erőfeszítéseit, aki a művészet eszközeivel megszelídíteni igyekszik a gyereket.

A mélyszegénységben élőkkel sokan nem képesek egyenrangú viszonyt kialakítani, sőt én azt látom magam körül, még megvetésüket leplezni se képesek! „A papok is így szokták?" – L. Ritók Nóra cseppet sem provokatív, őszinte kíváncsiság van a hangjában, mikor ezt kérdezi vendégeitől, és elégedetten veszi tudomásul, hogy *Molnár Erzsébet,* a roma szakkollégium igazgatója nem általában a lelkészek jellemzésével válaszol, hanem az evangélikus egyház romamisszióiban folyó munkáról, a tanodaprogramokról beszél: Sárszentlőrinc, Nyíregyháza, Nyírtelek, Görögszállás, Belegrád példáját említi.

– Sokan úgy vélekednek – köztük az általam ismert papok is –, hogy a maguk szakmájában nem tudnak semmit kezdeni a romákkal, amíg valaki fel nem zárkóztatja őket. Tény, hogy ezzel a társadalmi csoporttal foglalkozva senki sem remélhet karriert, de a bajaink épp attól nőttek hatalmasra, hogy a problémát mindenki a szőnyeg alá söpri… Ezen nem lehetünk úrrá úgy, hogy megvárjuk, amíg valaki elvégzi a nehezét – mondja a művészeti iskola igazgatója.

* * *

Ebből a meggyőződésből következik, hogy L. Ritók Nóra a romák megannyi nehézségére keresi a megoldást, ezért az Igazgyöngy Alapítványnak nem csak iskolája van.

A hetvenes évek paneliskolájában gyermekrajzokat látunk mindenütt, ahová csak nézünk. Aztán vendéglátóink üvegfestményeket, ikonokat mutatnak, majd különös textíliák kerülnek elő a szekrényekből. Nincs két egyforma a díszpárnák, táskák, szütyők között, de mindegyiket kicsiny, hímzett kép díszíti. A gyerekrajzokat a gobelin- és a népi keresztszemes öltés sajátos változatával a Toldon élő asszonyok hímezték rá, természetesen L. Ritók Nóra útmutatásai alapján. Tíz hónap alatt több mint kétmillió forintos bevételük lett belőle, a vállalkozás ígéretesnek mutatkozik.

Otthagyva a csodát rejtő szekrényeket, *Szabó Anikó* szociális munkás kalauzol bennünket tovább. A közeli parasztház első három szobája szociális raktár: élelmiszer-adomány, mosószer és rengeteg ruha, cipő polcokon, dobozokban, zsákokban. A hátulsó szobába épp csak belépni tudunk, plafonig magasodnak a ruhaadománnyal telt, felcímkézett zsákok. Ide nem nézelődni jöttünk, hanem segíteni. Fel kell öltöztetni a zsákai futballcsapatot, össze kell tehát válogatni méret szerint a sportolásra alkalmas ruhákat, hogy minden fiúcskának legyen felszerelése.

A roma szakkollégisták otthonról hozott zsákjaiból is kerül az új csomagba, aztán a fiatalok körbeguggolnak egy nagy halom használt cipőt: párba rendezve zacskózni kell, mert már kezelhetetlen a kuszaság. Sok kéz hamar kész…

– Több telephelyen is tanítunk, nagy a távolság, de mára kialakult a rendszer. Az anyák egyszerűen összeírják, ki mit nőtt ki, milyen ruhadarabokra van szükség a családban, és a cédulát elküldik a gyerekekkel. Mi pedig azt tesszük a zsákba, amit kérnek, s küldjük névre szólóan – magyarázza Szabó Anikó.

Folyamatosan érkeznek az adományok, karácsony közeledtével nagynagy szükség is van rájuk! A hallatlan zsúfoltságban *Karomcsi Imréné* mozog a legnagyobb magabiztossággal. Margit néni nemrég lett nyugdíjas, felszabadult napjait a lánya munkahelyén tölti önkéntesként: rendet rak és csomagol. Karácsonyi csomagolópapírba bugyolálja a cipősdobozba rejtett kincseket. Egyet leemelünk, de az öntapadós matrica nem mesél sokat: négy-öt éves kislánynak…

* * *

Az Igazgyöngy Alapítvány ma már több településen végez szociális munkát, mint művészeti nevelést. Tizenhárom faluban dolgoznak. A háromszázötven lakosú Told különösen sok tanulsággal szolgál a roma szakkollégistáknak, mert itt rendszerszerűen megmutatkozik, a cigányság integrációja érdekében mennyi mindent kellene megoldani.

Sivár és lepusztult a hely, az egymás után sorjázó házak némelyikén ajtó helyett pokróc lengedez a decemberi hidegben. A téli szürkeségben is messzire látni a faluból, a tekintetnek nemhogy erdő, de még egy gyér fasor se állja útját, ám hiába néz körbekörbe az ember, nem látszik innen semmi, és Toldon sincs semmi.

A társadalmi vívmányok, a Magyarországon természetes szolgáltatások sorra leépültek és kikoptak, ide már csak a családi pótlék érkezik mobil postával. Na, abból próbáljon meg valaki téli tüzelőről gondoskodni a mai világban – mutat rá a művész-tanár, máris további gondolkodásra serkentve látogatóit az álságos közgondolkodásról.

A többségi társadalom szemére veti a cigányoknak, hogy képtelenek beosztással élni és takarékoskodni, miközben maga is habozás nélkül menetelt bele a hitelcsapdába, hisz mindenkire hat a szirénének: fogyassz! „Ne lopj" – a kőbe vésett parancsolat hatályát naponta kérdőjelezik meg a közbeszédben, amikor a hazai korrupció mértékét taglalják. A mélyszegénységben vergődő Toldon pedig közben az a kérdés, hogyan lehetne túlélni a telet.

– Mesébe illő találkozás volt *Fedman Nórával!* – mesél tovább az iskolaigazgató egy felújítás alatt álló portán. – Engem az izgatott, hogyan teremthetnénk meg az önfenntartás képességét ott, ahol senkinek nincs munkája, a Norvégiában tanult lány pedig diplomamunkája elkészítéséhez helyszínt keresett, a fenntartható fejlődés modellezéséhez Ázsiába készült. De inkább itt töltött négy hónapot, és megtanította a férfiaknak, hogyan lehet biobrikettet előállítani a helyben fellelhető gizgazból, pelyvából, mezőgazdasági hulladékból.

L. Ritók Nóra a kezében tartja az eredményt: húszezer darabot gyártottak a seszínű, kiváló fűtési tulajdonságokkal bíró, préselt hengerekből. Az egykori nyári konyhában rendezik majd be a biobrikettgyártás központját, a régi lakóház egyik szobájában lesz a hímzés-varrás központja, a másikba asztalosműhelyt szánnak a férfiaknak, emitt baba-mama szobát alakítanak ki, közel hozzá a mosodát, merthogy kaptak ajándékba egy automata mosógépet. De az Európai Unió által támogatott projekt keretében megvásárolt telek igazi értékét a kiváló föld adja, ahol pedig biotermesztésbe kezdenek tavasszal.

* * *

Az igazgatónő valódi jövőképet rajzolt a toldiaknak, akik közösségüket egy letűnt kor mementójaként itt maradt kultúrházban építik. Éppen átellenben, az út másik oldalán egy ugyancsak szebb időket látott templommal, melyen tábla hirdeti: „Késő barokk, műemlék jellegű épület, 1833".

Aztán megismerkedünk *Mónival, Erzsivel* és *Anival,* az első hímzőkkel, akik azonban ma már varrógéppel dolgoznak a szomszédos helyiségben, és imponáló választékossággal beszélnek életükről. Nem restelkednek, amikor a legelső kézimunkáikat megmutatják: a keszekusza öltésekből még nem lehetett áru, hát annál büszkébbek a mai teljesítményükre.

A kurrens kézműves termékekhez másik harminc asszony hímezi a különleges képecskéket. Kérdés nélkül mesélik: a nagyterem mindenféle együttlétre alkalmas, az egyik felében látható íróasztalok is adományként érkeztek, a számítógépek is nyilván támogatásból. Most nem csak a tanodai programot segíti, Skype-korrepetálás is van!

– Hogyhogy Skype? – kérdezi a főiskolások egyike, aki persze pontosan ismeri azt a technikai vívmányt, mellyel egyszerre látjuk és halljuk ingyen – az internetnek hála – a barátot, ismerőst, legyen bármilyen messze. A kérdező azt nem érti, miért nem lehet közös íróasztal fölé hajolva segíteni a tanulásban lemaradót. Mert helyben nincs olyan, aki erre képes lenne – hámozzuk ki a válaszból. A távolban azonban igen, egy kiváteles táborozás hozadékaként.

A beszélgetés sok szálon folytatódik. A Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán szülésznőnek készülő *Arató Andreát* például pár hetes csecsemővel a karján látjuk beszélgetni.

Mocsár Zoli számára természetes, hogy ebben a korban a tanulás a legfontosabb, még akkor is, ha ennek az ő szokatlan életmódja az ára: nappal iskolapad, délután szakkollégiumi elfoglaltságok, éjszakai műszakban pedig szalagmunka egy nyíregyházi

L. Ritók Nóra biobrikettel a kezében

D A ROMA SZAKKOLLÉGIUM?

nyíregyházi szakkollégisták

LABORCZI DÓRA FELVÉTELE

Erzsi a maga készítette kézimunkával

gyárban. A Nyíregyházán ma is cigánytelepen élő szüleitől így költözhetett a főiskolához közeli albérletbe.

– Bármily különös, nekem az a legérdekesebb, amikor a cigányságról tanulunk a roma szakkollégiumban. Erről tudtam ugyanis a legkevesebbet! Az egyetlen cigány hagyomány, amibe úgymond beleszülettem, amit megtapasztaltam, talán a siratás, a temetkezés. Amúgy meg úgy nőttem fel, azt tanultam meg, mint mindenki más a korosztályomban, beleértve, hogy a bőröm színének különös jelentősége van…

A nagykállói Arató Andrea nem tankönyvből vagy szemináriumi foglalkozáson tanulja a cigány kultúrát, szokásrendszert, és a mélyszegénységgel sem Toldon találkozott először. Mint meséli, máris sokat tud segíteni abban, hogy a fehér köpenyesek és a vajúdó roma asszonyok szót értsenek egymással. Bár még csak gyakorlatokra jár a szülőszobába, ha megüti a fülét az orvosi utasítás, máris közbeavatkozik, mert ezzel nemcsak az először szülő nőket, de a rosszul fellépő orvosokat, nővéreket is tanítja.

Ezzel a képességgel különösen kapós munkaerőnek gondolnám az alulfizetett egészségügyben, de nem keres állást a végzés előtt álló nagykállói lány. Marad nappali tagozatos hallgató Nyíregyházán, mert szociális gazdaságot akar tanulni. A miértre hétköznapi választ ad:

– Segíteni akarok a cigányoknak.

Ő már a toldi tanulmányút előtt is tudta, hogy a mérhetetlen szegénység olyan gátja a cigányok felemelkedésének, amely a tanulástól is elvágja őket, L. Ritók Nóra és az Igazgyöngy Alapítvány munkája pedig csak megerősítette ebben.

* * *

Amíg Molnár Erzsébet a művelődési ház nagytermében az irgalmas samaritánus történetét meséli az ajándékba hozott kifestők egyikét használva illusztrációnak, a jövés-menés elől kicsit félrehúzódva *Liszka Viktort,* a Hajdú-Szabolcsi Egyházmegye kórházi lelkigondozóját kérdezem, mit gondol, lehet-e folytatása a látogatásnak:

– Nehéz lesz, hisz messze vagyunk. De megpróbálunk hamarosan visszajönni néhányan, és játékkal, zenével, műsorral, a karácsony előtti gondolatainkkal közeledni hozzájuk – mondja.

Arra leszünk figyelmesek, hogy a roma szakkollégium igazgatója, Molnár Erzsébet evangélikus lelkész így összegzi a mondandóját:

– …a segítséget tudni kell adni és tudni kell elfogadni. Nem véletlen, hogy van nektek egy Nórátok, és Isten elrendezi, hogy legyen olyan ember is, aki megtanítja, hogyan kell a kukoricát földbe tenni. Testvérek, alkossunk kört, fogjuk meg egymás kezét, és mondjuk el együtt azt az imádságot, amelyet az Úrtól tanultunk.

Közben olyan sokan lettünk, hogy egészen nagy kört alkothattunk. A *Miatyánk* sok hangon szólt: zengő magabiztossággal is, meg tétova suttogással is.

* * *

Az Evangélikus Roma Szakkollégium hallgatóinak és munkatársainak egy csoportja, valamint Liszka Viktor *(képünkön)* kórházi lelkigondozó december 22-én visszatért az Igazgyöngy Alapítvány toldi székhelyére. Játékos foglalkozás keretében Jézus születésének történetéről beszélgettek az egybegyűltekkel.

A karácsony előtti alkalmon főként gyerekek, illetve néhány szülő vett részt, de ott voltak az Eötvös Loránd Tudományegyetemről érkezett önkéntesek is. A roma szakkollégisták énekeket is tanítottak – nagy sikerrel. A jól ismert adventi és karácsonyi dalok mellett a *Gryllus Dániel – Sumonyi Zoltán* szerzőpáros által megzenésített 113. zsoltár volt a legnépszerűbb a toldi gyerekek körében.

Az együttlétet ez alkalommal is a *Miatyánk* közös elmondása zárta, amelyben különös hangsúlyt kapott a mondat: *„…mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma…”*

■ Veszprémi Erzsébet

FOTÓ: LABORCZI DÓRA

MOCSÁR ZOLTÁN FELVÉTELE

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózatot 2011-ben hozták létre magyarországi történelmi egyházak az állam támogatásával, amint erről a hivatalos megalakuláskor a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárságával aláírt szándéknyilatkozat rendelkezett (a kormány részéről *Balog Zoltán* akkori államtitkár – ma emberierőforrás-miniszter – volt az aláíró). A hálózat célja, hogy növelje a hallgatók társadalmi, nemzeti és szociális kérdések iránti érzékenységét, a közösség iránti felelősségvállalását, igyekezzen megerősíteni magyar–roma identitásukat, támogassa őket tanulmányaikban és személyiségfejlődésükben egyaránt, mindezzel elősegítve a keresztény szellemiségű roma értelmiség kiformálódását.

A hálózatot a budapesti Jezsuita Roma Szakkollégium, a debreceni Wáli István Református Cigány Szakkollégium, a nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium, illetve a miskolci Bacsinszky András Görögkatolikus Cigány Szakkollégium alkotta, majd 2012 szeptemberében megkezdte működését a Szeged–Csanádi Egyházmegye által alapított és fenntartott Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium is.

„A származást a teljesítmény írja felül”

Roma szakkollégiumok konferenciája

Magyarországnak szüksége van egy olyan roma magyar középosztályra, mely az együttműködésben érdekelt – így lehetne összefoglalni a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH) december 7–9. között Berekfürdőn, a Megbékélés Házában megrendezett konferenciájának lényegét. A *Mi akkor is… együtt!* című tanácskozáson az ország öt keresztény roma szakkollégiumának hallgatói, munkatársak és az érintett egyházak vezető képviselői találkoztak, illetve előadást tartott *Balog Zoltán,* az emberi erőforrások minisztere is.

A decemberi háromnapos együttlét a hallgatók bemutatkozó műsoraival kezdődött. Az Evangélikus Roma Szakkollégium hallgatói például – *Molnár Erzsébet* igazgató prezentációját követően – az év során maguk által felvetett kérdésekre keresték, és híres vagy kevésbé híres, kortárs vagy klasszikus gondolkodóktól vett idézetekben találták meg a választ: Milyen a jó magyar? Milyen a jó cigány? Milyen ma Magyarországon cigánynak lenni? Milyen a jó szakember?

HORVÁTH-HEGYI ÁRON FELVÉTELE

Az utóbbi kérdésre adott válasz sokak szerint a kulcs a magyarországi cigányság kitörési lehetőségeit illetően. Ahogyan *Csányi Sándor* színművész egy díjátadó ünnepségen megfogalmazta: „Nekünk, romáknak az egyetlen lehetőségünk az, hogy a bennünk rejlő szaktudást a legmagasabb szintre fejlesszük. A származást a teljesítmény írja felül.”

A szombat délelőtti sajtónyilvános eseményen a beszédek sorát az öt szakkollégiumot fenntartó egyházak képviselői nyitották, majd *Farkas Flórián,* az Országos Roma Önkormányzat elnöke is köszöntötte az egybegyűlteket. Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere előadásában – a konferencia címére utalva – hangsúlyozta: a magyar kormánynak akkor is fontos a roma felzárkózás ügye, ha néha a látszat más.

„Mi abban vagyunk érdekeltek, hogy együttműködjünk” – mondta a tárcavezető, majd hozzátette: szükség van olyan roma magyar középosztályra, amely képes az összefogásra, és megmutatja, hogy van kivezető út a nyomorból és a reménytelenségből.

Az egyházi és állami vezetőket követően a szakkollégiumok egy egy hallgatója ült ki a pódiumra. Arról beszélgettek, mit jelent számukra a szakkollégium, illetve megosztották a jelenlévőkkel jövőbeli terveiket is.

„Nagyon sok mindent köszönhetek ennek a szakkolinak. Hogyha ez a lehetőség nem adódott volna, nem is tudom, mi lett volna velem” – mondta később a tudosítónak az egyik szakkollégista lány. Majd elmesélte egész eddigi, kalandos életét, amely egy messzi zsákfaluban kezdődött. Szülei annyi pénzből éltek, mint mindenki más a teljesen romák lakta faluban, de mindenüket az ő taníttatására fordították. Fel is vették őt a főiskolára, ahol azonban rengeteg előítélettel kellett megküzdenie: amikor például albérletet keresett, többször is elutasították. Sőt az egyik főbérlő beajánlotta a város nyomornegyedébe, mondván, hogy „ott tud neki szállást javasolni”.

Később ugyan kapott helyet a főiskolai kollégiumban, de azért, hogy lakhatását és tanulmányait finanszírozni tudja, naponta két műszakba járt dolgozni. A gyárból reggel hatkor ért vissza a kollégiumba, nyolcra már mehetett is órára, és ez így ment két éven keresztül.

„Annyira el voltam fáradva, csak árnyéka voltam önmagamnak, a szüleim alig ismertek rám, mikor nagy ritkán hazamentem. A roma szakkollégiumban azonban energiáimat csak a tanulásra és a terveim megvalósítására fordíthatom.” Azt is elárulta, hogy édesanyjával nemrégiben megkezdték egy civil szervezet létrehozását a szülőfalujában élő gyermekek oktatásának céljával.

■ Laborczi Dóra

Nyertes nőnevelés

▶ A Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottsága tavaly – minthogy 2012 a *reformáció és nők* tematikus éve volt – pályázatot hirdetett női missziói-egyháztörténeti tanulmány megírására az *evangélikus nőegyletek és női szolgálat régen és ma* témában. A pályázat nyertese *Zomboryné Bazsó Rozália* nyugalmazott történelemtanár lett. Jutalmát december 8-án a Deák téri gyülekezeti teremben vehette át, a *Luther* és a reformáció örökségéről rendezett kerekasztal-beszélgetés keretében. Ez alkalomból kérdeztük.

– A benyújtott pályamű tulajdonképpen egy hosszabb kutatás összegzése. Még 1994-ben kezdtem a munkát, amikor a Deák Téri Evangélikus

KÁROLY GYÖRGY TAMÁS FELVÉTELE

Gimnáziumba kerültem; ekkor vágtam bele az iskola történetének feltérképezésébe. Először a tanítványainknak készítettem egy kisebb iskolatörténetet, majd *A pesti evangélikus oktatás krónikája 1788–1823–1998* címmel meg is jelent egy kis kötetem.

Kutatásaim során jutottam el az Evangélikus Országos Levéltárba, amelynek később munkatársa is lettem. Ma már csak itt dolgozom, hiszen tanári állásomból nyugdíjba vonultam. A téma iránti érdeklődésem nem szűnt meg. Az emlékbizottság által kiírt pályázatra *Czenthe Miklós,* a levéltár igazgatója hívta fel a figyelmemet, az ő biztatására írtam meg a dolgozatot.

– Akkor a „Boldog az a nemzet, amelynek van múltja, jelene és jövője” jeligével beadott pályaművét értelmezhetjük egyfajta összegzésként is?

– Ez részben igaz. Dolgozatomban összefoglaltam húsz éven át végzett kutatásaim eredményeit. Azt szerettem volna elérni, hogy a múlt megismerésével büszkeség tölthesse el a szívünket. Gazdag evangélikus örökségünk van. De az is a célom, hogy a mai tanárok és diákok „adják tovább a lángot”. Nem zárulhat le a munka. Érdemes lenne feldolgozni iskoláink közelmúltjának történetét.

Lassan huszonöt év telt el, amióta az egyház visszakapta az 1952-ben kényszerhelyzetben az államnak „felajánlott” Deák téri leányiskoláját. Időszerű lenne az iskola újraindulásának izgalmas időszakában történteket papírra vetni, *Schulek Mátyás* alapító igazgató egyedülálló munkáját megírni. Nagy tisztelettel tekintek az iskola érdekében kifejtett erőfeszítéseire; ő kezdettől fogva támogatta munkámat, javította első próbálkozásaimat, tanácsokkal látott el, sőt az „iskolamúzeum” sem jöhetett volna létre nélküle.

– Pályaművében a leányiskolákkal foglalkozott. Nem gondolja, hogy a mai fiatalok, akik koedukált iskolákba járnak, ahol fiúk-lányok együtt tanulnak, kissé régimódinak, korszerűtlennek fogják találni a régiek példáját?

– Nem forgathatjuk vissza az idő kerekét. Ez nem is volt célom. Bár volt abban nagyon sok jó is, hogy a fiúk és a lányok egymástól elkülönítve tanultak. Én magam is lányosztályba jártam. Tapasztaltam, mennyi energiát spóroltunk meg azzal, hogy tényleg a tanulásra, a közösségépítésre összpontosíthattunk. Nem vonta el a figyelmünket, hogy imponálni akarjunk a fiúknak.

– Akkor mégis miben állhatnak követendő példaként előttünk régi leányiskoláink? Ön szerint mit lenne fontos újra megtanítani a fiataloknak?

– Mint háromgyermekes édesanya elsősorban a nők családban betöltött szerepét szeretném hangsúlyozni. Jobban fel kellene készíteni lányainkat házastársi és anyai szerepükre. *Bert* francia közoktatási miniszter még az 1880-as években azt mondta, hogy „ha egy fiúgyermeket nevelünk, csak a gyermeket neveljük, de ha egy leányt, akkor az egész családot”. *Bánkuty (Bőhm) Dezsőtől,* a Budapesti (Deák téri) Evangélikus Leánygimnázium igazgatójától a következő gondolatot idézem: „Ha leányt nevelünk, az egész családot neveljük: az anya a család lelke, az anya műveltsége, életrevalósága az egész család értéke.”

■ B. Pintér Márta

KISS TAMÁS FELVÉTELE

Női dolgok

▶ Az alábbi írás a *Credo* evangélikus folyóiratnak az elmúlt év végén megjelent, 2012/2. számából való, és az Evangélikus Országos Múzeum *Hivatásunk az élet – reformáció és nők* című tavalyi kiállításáról szól. A tárlat ugyan már nem látogatható, de a kiállítás és a cikk témája még mindig aktuális. A szerző, aki evangélikus lelkészként az egyik legszebb, de legnehezebb hivatást választotta, őszinte vallomásában arról szól, mennyire fontos, hogy a nők panasz és keserűség nélkül, szeretettel, hittel és méltósággal tudják megélni és betölteni szűkebb és tágabb családjukban a számukra rendelt szerepeket.

Kemenesalja üdvözletét hozom nektek. A Ság hegyi és somlói borospincék időtlen békéjét, *Weöres Sándor* galagonyabokrainak integetését, a celldömölki gyönyörűséges artikuláris templom történelmi hangulatát. Annak a vidéknek szellemét, ahol huszonhét kis faluban ma is a magyar nyelvű evangélikusság legnagyobb összefüggő tömbje él.

Az, hogy lelkésszé lettem, nagyrészt celldömölki szülőházam konyhájában kezdődött: édesanyám – öntudatos evangélikus őseinek buzgóságával – nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy hitét belénk, lányaiba plántálja. Tésztagyúrás és -szaggatás, diótörés és a véget érni nem akaró eltevések ideje így vált házi bibliaórák alkalmává a kommunizmus legsötétebb éveiben.

És az a sok éneklés! A répcelaki konferenciák énekfüzetei és a *Dunántúli énekeskönyv* megannyi dallama így ment a fülünkbe és – ma már tudom – egészen a szívünkbe. Ahogy nálunk mondják: „bétűve” megtanultuk szinte az egész énekeskönyvet. Édesanyám továbbadta, amit dukai, kemenespálfai őseitől maga is úgy kapott.

Így kapott olyan halotti lepedővéget is, amilyenből egy a tárlaton is látható volt: éppen egyik gyülekezetemből, Kemenesmagasiból (mágnesként vonzott a tárlóhoz, ahogy oda beléptem). Amikor kezembe veszem családunk számomra legértékesebb ereklyéjét – legalább százötven éves, mondta róla iparművész öreg barátném –, mélyen megilletődöm. Nemcsak attól a tudattól, hogy anyai őseim holttestét takarta, hanem azért is, mert valamelyik ismeretlen szépanyám a hitvallását hímezte rá: a pávát, amely az örök élet jelképe, és a szegfűt, amely a feltámadás szimbóluma.

Abban a hitben engedték el ők is az elmenőt, ahogy én is búcsúztatom az enyéimet. Nem láttuk soha egymás arcát, és mégis találkozunk abban a lepedővégben, közös hitünkben.

Korán megboldogult apám régi vágású ember volt: nem engedte anyánkat dolgozni menni. Ezért nővéremmel ketten lubickoltunk a figyelmében. De mindig megrettentünk, amikor gyerekkorunk legfélelmetesebb nevelő célzatú mondata elhangzott anyánk ajkán: „Mégiscsak jobb a *Köves Irmának!*” Mert Köves Irma, a dukai barátnő nemcsak fontolgatta, hanem be is állt diakonisszának, és neki nem kellett ilyen rossz gyerekekkel vesződnie.

Gyerekkorom e legfélelmetesebb nevelő célzatú mondata már átvezet bennünket a tárlat második termébe, ahol is a nőknek a gyülekezeti életben betöltött szerepét mutatják be.

A tárlók előtt járva végiggondoltam: mi maradna három szépséges kemenesaljai templomunkban, ha onnan eltávolítanánk az asszonyok keze nyomát? A vörös selyem pünkösdi oltárterítőt, fényes szállal sűrűn telehímezve matyó mintákkal úgy, hogy ragyogásától szinte lángra lobban a pünkösdi oltár! Mi lenne velünk kegyszereink, keresztelőkútjaink nélkül, amelyeket a nőegylet adományozott a gyülekezeteknek? És e mögött az adományozás mögött sok-sok bál volt, színdarab-előadások, felolvasóestek, melyektől önmagában is épült a gyülekezeti közösség!

Az első teológushallgató-nők leckekönyvei a húszas és harmincas évekből megindító látványt nyújtottak. *Find your place!* – „Találd meg a helyed!” – biztatott bennünket a kiállítás utolsó darabja, a kortárs textilművész, *Benczúr Emese* installációja. Milyen hosszú volt az út, amíg a teológushallgató-nők megtalálták a helyüket az egyházban, ahol talentumaikat kamatoztathatták: hogy az ige megteremje gyümölcsét bennük,

harminc-, hatvan- vagy százannyit (lásd például *Martos Katalin* gobelinképét a középső teremben).

Apám halála évében, 1981-ben nem volt túl boldog pályaválasztásomtól. Mert nem látta az egyházban a helyemet. Kevés volt még a példa. „Se ló, se szamár nem leszel!” – idézgette gyakran a szólást. És íme, itt állok most, huszonhat éve lelkészként, és huszonnégy évig papné is voltam.

Amikor férjem indult vasárnap

KISS TAMÁS FELVÉTELEI

reggel az istentiszteletekre (hetente váltottuk egymást), három feladatom volt: 1. kipucolni a cipőjét, 2. megírni a hirdetést és 3. kiállni a kocsival a garázsból. Persze a húsleves akkor már gyöngyözött. Aztán amikor én mentem a következő héten, ő végezte az aprómunkákat. A húslevest persze akkor is én főztem. Hazatérve a harmadik istentiszteletről, délután egy óra körül, mindig az Úristen extra csodájaként éltem át, hogy a húsleves is ehető. Sőt néha kifejezetten finom.

Nem egyik vagy másik feladat, nem versengés, hanem, ahogy férjem idézte annyiszor: „Az *egész* az igaz.”

Mostanában néha poros marad a cipőm. Tér és idő keresztjére felfeszítve elárvultak süteménysütő formáim. Hímzőtűm is berozsdásodott. Gazos a kertem, és tavaly már uborkát sem raktam el. És tudom, hogy emiatt egy kicsit ridegebb, hidegebb lett a világ. Anyaként, lelkészként, tanárként hányfajta szerepet kell eljátszanunk? Biztosan többet, mint amennyit szeretnénk.

Ezért örültem annyira, amikor *Bora Katalin* sorait olvastam, aki tréfásan egyszer ezt mondta férjének, *Luther* doktornak: „Hét részre kell magamat osztanom, és hét hivatalt ellátnom, mert én földművelő, sörfőző, szakácsnő, fejőlány, kertész, vincellér és minden wittenbergi koldus alamizsnaosztogatója és doctorissa is vagyok, egy híres ember felesége, akinek iparkodnia kell, hogy méltó legyen híres férjéhez.”

Nagyszerű szavak. Mert bennük nyoma sincs panasznak, keserűségnek, de annál több bennük a méltóság, az erő, az öntudat. De beszélhet-e máshogy az az asszony, akinek a jegygyűrűjét a megfeszített Krisztus keresztje díszíti, aki *„nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért”* (Mt 20,28).

Hol van szerepük a nőknek ma az egyházban? Hol van feladatuk a felügyelőknek és presbitereknek, tanárnőknek és lelkésznőknek, az istentiszteleteink látogatottságát leginkább kitevő asszonyoknak? Mindenhol, ahol elfogadásra és befogadásra van szükség. Ahol hiányzik a közösség és a lélekápolás. Ahol szükség van helytállásra és kreativitásra. Ahol testet ölthet a szépség – Isten arca –, és kézzelfoghatóvá, érezhetővé tehetjük, hogy *„jó az Úr! Boldog az az ember, aki őbenne bízik.”* (Zsolt 34,9)

A kiállítás szervezői azt mondták: nemigen volt még kiállításuk, ahol ennyi tárgy, ennyi apróság lett volna kiállítva. És ha megnézzük, elidőzünk előttük, szinte valamennyi nagyon időigényes, nagyon munkás darabnak látszott. Ezért számomra ez a kiállítás a szeretet kiállítása. Hogyan is írja *Gibran,* a libanoni misztikus?

„A munka a láthatóvá tett szeretet. (…) És mit jelent az, hogy szeretettel dolgozni?

Úgy szőni a gyolcsot, hogy a szálat a szívedből húzod, mintha azt a gyolcsot az viselné majd, akit szeretsz.

Szeretve építeni a házat, mintha az lakna majd benne, akit szeretsz.

Gyengédséggel vetni el a magot, és örvendezve aratni, mintha az enné a gyümölcsöt, akit szeretsz.

A magad képére alakítani mindent, saját lelked leheletével.

És tudni azt, hogy körülötted állnak mind az áldott halottak, és figyelnek téged.”

Ahogy múzeumunk mottója mondja: „Hic mortui vivunt – muti loquntur.”

■ Kovácsné Tóth Márta

A hónap igéje

„Megismerteted velem az élet útját, teljes öröm van tenálad, örökké tart a gyönyörűség jobbodon” (Zsolt 16,11)

A sportolókkal megismertetik a pályát, mielőtt elkezdődik a verseny. Az élő Isten is megismertet velünk egy pályát – „az élet útját” –, még mielőtt indulnánk, eltévednénk, rossz irányba haladnánk. Komoly hit útján járó emberek élete, élettörténete, de elsősorban a Biblia az, amely útmutatásul szolgál nekünk.

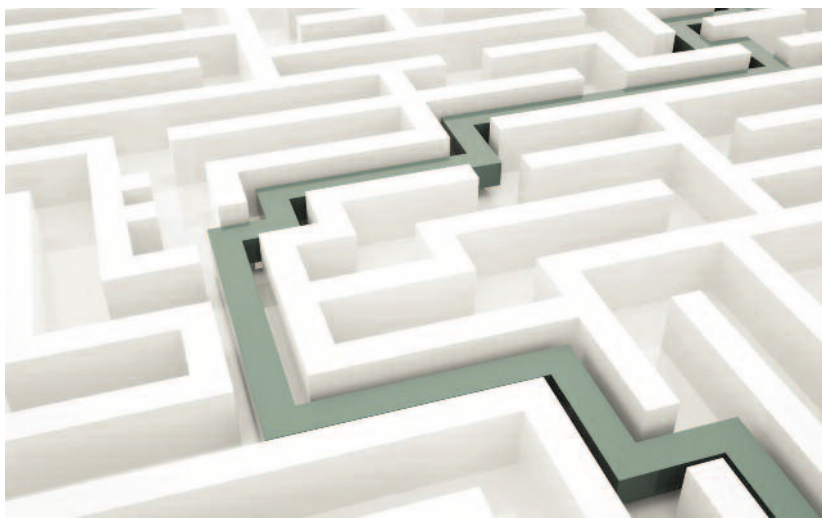

A Szentírás az élet „használati utasítása”. Mégis milyen döbbenetes, hogy sokan nem olvassák. Ezért az élet labirintusában igazából nem jutnak előbbre, és nem is látnak egy egész életre szóló célt. Csak a holnapot látják, ezért cikcakkos az útjuk.

A hívő is hibázhat, követhet el bűnt, de mivel van egy igazi és világos mértéke mindenkorra, ahhoz tud igazodni. Nem úgy jár a Biblián tájékozódó ember, hogy tökéletesnek tartja magát, hanem úgy, hogy ha elkövet is valamit, mindig szól ott belül, a szívében az ige hangja, az igaz lelkiismeret, és ő visszatér bűnbánattal és új odaszánással a helyes útra. Mindig, újból és újból Jézushoz fordul. És ő megbocsát, és helyreigazítja lépteit, életét.

Tehát van egy mérték, az élet útja, amelytől egyszer jobbra, egyszer balra egy kicsit eltérek, de a Lélek mindig helyreigazít. A nem hívő ember is halad valamerre, de mivel nincs egy állandó és örök mértéke, elhajlása egyre távolabb viszi a helyes úttól és az örök céltól.

Indítson ez bennünket arra, hogy még szorgosabban olvassuk a Bibliát. Azzal az elhatározással és odaszánással, hogy amit most üzenni fog, azt megteszem, még ha ellenkezik is saját elképzelésemmel.

Az élet útjának megismerése majd magával hozza az örömöt is. Olyan örömöt, amilyet a világ nem tud adni. Mert ez nem e világi sikerek öröme lesz, hanem a külső körülményektől független: a teljes öröm. Amikor annak tudsz örülni, hogy jó kézben van az életed, oltalmaz az Isten, és az örök, maradandó cél felé haladhatsz. A teljes öröm az Úrban való öröm: hogy megváltott drága áron, szeret és vezet. Mert nemcsak megismertette veled az élet útját, de segít is, hogy végig tudd járni.

Ezért tanulmányozd hűségesen Isten igéjét, és kérd, hogy adjon világosságot. Ha csak egy könyvet vihetnél magaddal valahova, vajon a Bibliát választanád-e mint a legfontosabb útmutatót?

Zinzendorf gróf jut az eszembe, a herrnhuti közösség megalapítója. A Morvaországból Krisztusba vetett állhatatos hitük miatt menekülő embereknek letelepedési helyet adott a birtokán. Ő mint hívő ember vezetője lett ennek a lelki közösséget is jelentő csoportnak.

A faluban minden reggel egy bibliai igét kiabáltak be a házak ablakán, hogy ezzel ébresszék az embereket. Később ezeket az igéket előre kisorsolták, és nyomtatásban kiadták. Így keletkezett kétszáznyolcvankét éve a világszerte több mint ötven nyelven megjelenő *Útmutató,* amelyet a mi egyházunk is kiad, és amely segít a Biblia rendszeres olvasásában. Ezen túlmenően felemelő érzés az is, hogy együtt olvashatjuk ugyanazt az igét sok-sok testvérünkkel szerte a világon.

Útmutatóval vagy a nélkül, olvasd és hallgasd Isten élő üzenetét, s biztos lehetsz benne, hogy örömöd hiány nélküli és ezért örök öröm lesz.

■ Széll Bulcsú

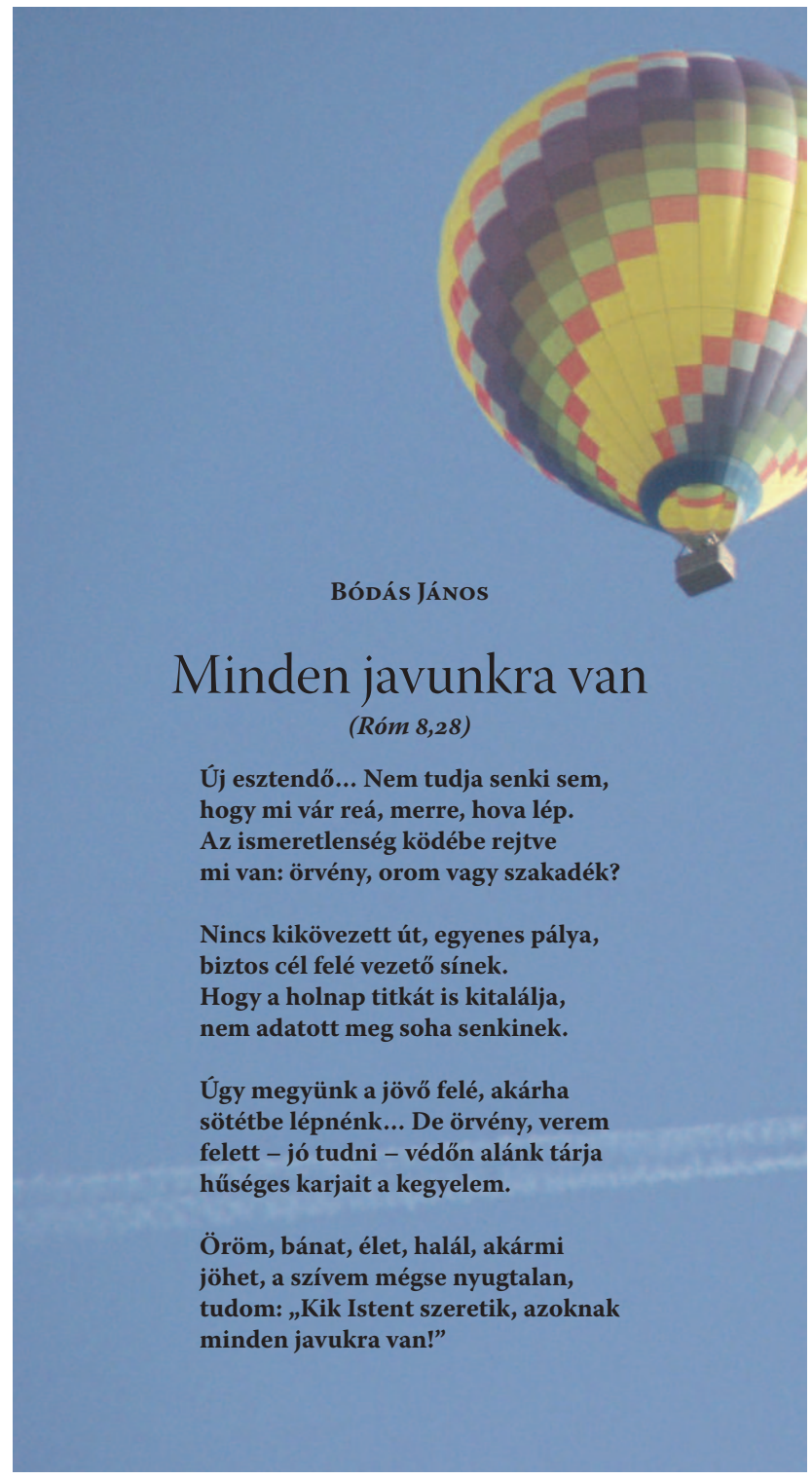

Bódás János

Minden javunkra van

(Róm 8,28)

Új esztendő… Nem tudja senki sem,
hogy mi vár reá, merre, hova lép.
Az ismeretlenség ködébe rejtve
mi van: örvény, orom vagy szakadék?

Nincs kikövezett út, egyenes pálya,
biztos cél felé vezető sínek.
Hogy a holnap titkát is kitalálja,
nem adatott meg soha senkinek.

Úgy megyünk a jövő felé, akárha
sötétbe lépnénk… De örvény, verem
felett – jó tudni – védőn alánk tárja
hűséges karjait a kegyelem.

Öröm, bánat, élet, halál, akármi
jöhet, a szívem mégse nyugtalan,
tudom: „Kik Istent szeretik, azoknak
minden javukra van!”

Még mindig advent idejében élünk

Hála lehet a szívünkben, hogy mi, bármelyik egyházi közösségben élő keresztyének/keresztények – mint Krisztushoz tartozó emberek – megismerhetjük Istent, a mi szerető mennyei Atyánkat. Hála tölthet el minket, mert megismerhetővé tette magát a mi Istenünk, amikor az első advent idején elhangzott az örömhír, az evangélium: megszületett a Megváltó, aki minden népnek öröme lesz!

Isten már előtte is kijelentette magát a Bibliában, az *Ószövetség* könyveiben, hogy mindenki olvashassa: ő nem mondott le az emberekről, rólunk, engedetlenné, bűnössé lett teremtményeiről. Az üzenetét hallva megváltozhatunk, hogy engedelmesen figyelhessünk szavára, az igére.

Megváltónk testet öltése és mennybemenetele óta már a második adventben élünk. Mindnyájan megváltottaiként várhatjuk őt, aki újbóli eljövetelekor elveszett, de megtalált gyermekeiként visszavezethet minket az Atyához. De addig is láthatatlanul, Lelke által mindig velünk és közöttünk van. Szól hozzánk, vigasztal, bátorít, hív magához, igéje és Szentlelke által tanít minket.

A tőle kapott hitünket erősíti az ige napról napra a második advent idejében is, akár otthoni csendességünkben, akár templomaink csendjében figyelünk Urunk nekünk szóló üzenetére. Vegyük hát naponként kezünkbe Bibliánkat, és olvassuk boldogan megerősítő és újra megtérésre intő szavait, hogy felkészülten és kitartóan várhassuk őt.

A karácsony előtti, egyik advent reggeli családi áhítatunkban Pál apostol *Filippiekhez írt levelének* 3. részét és *Lukács evangéliuma* 13. részének első kilenc versét olvastuk. Élő Urunk akkor újra azzal az üzenettel szólított meg bennünket, hogy ismer minket, és tudja, hogy bajainkban, nyomorúságainkban, betegségeinkben az ő tanácsa szerint reá bíztuk magunkat. De tudja azt is, hogy a lélek ugyan készen van bennünk a hallásra, a testünk sokszor mégis erőtlen, könnyen elcsüggedünk. Bizony szükségünk van naponként a hitünket megerősítő igéjére! De arra is, hogy egymás hite által épüljünk, és növekedjen a hit bennünk. Ezért osztom most meg a hitünkben minket is megerősítő igéket.

Mindnyájan testben élünk, és sokszor testünk nyomorúságai, a betegségek, megpróbáltatások vagy a körülmények rosszabbodása miatt aggódunk, máskor pedig a szeretteinket féltjük. Kétségben, bizonytalanságban vagy válságban érezzük magunkat, és ilyenkor kérdéseket teszünk fel: miért jutottunk mi magunk vagy kerültek mások ilyen elkeserítő helyzetbe? Mi lesz velünk és azokkal, akik miatt aggódunk?

Mindnyájunkat erősíthetnek Jézus szavai, ha hittel a szívünkbe zárjuk őket. Így lesz elég nekünk is az ő kegyelme! És ezáltal még a halálfélelem sem taszíthat kétségbeesésbe. Sőt mi is vallhatjuk: *„nekem az élet Krisztus, és a meghalás is nyereség”* (Fil 1,21), mert *„nekünk pedig a mennyben van polgárjogunk, ahonnan az Úr Jézus Krisztust is várjuk üdvözítőül, aki az ő dicsőséges testéhez hasonlóvá változtatja a mi gyarló testünket”* (Fil 3,20–21).

Ne féljetek! Boldog reménységgel bízzatok ígéretében! Munkáljon szívünkben megváltó Urunk az ige és a Szentlélek által alázatot 2012 adventje után is, amikor még mindig advent idejében élhetünk.

De ne gondoljuk azt, hogy késlekedik az Úr napja, ahogy némelyek vélik, hiszen miattunk hosszabbította meg a kegyelmi időt Isten, mert a mi mennyei Atyánk mindenkinek felkínálja a lehetőséget, hogy Jézus vezetésével visszamehessen az atyai házba. Azonban ne is akarja kiszámítani senki azt a napot, ahogy időről időre próbálkoznak ezzel emberek, mint például az elmúlt év végén is.

Jézus előre megmondta, hogy készen kell lenni, és úgy várni, mert azt a napot és azt az órát senki sem tudja, csak egyedül mennyei Atyánk, aki nem akarja, hogy egy ember is elvesszen, hanem azt akarja, hogy minden ember megtérjen és éljen.

Arról azonban szólt a kijelentés, hogy amikor megjelenik majd az ég felhőin Jézus, és mindenki meglátja őt, akkor minden ember sírni fog. Kétféle okból: lesznek, akik azért fognak sírni késő bánattal, mert a hazugság atyjának és sok hitető emberének hittek, így mindent elveszítettek. De lesznek sokan, akik örömkönnyeket hullatnak akkor, amikor úgy látják visszatérni Megváltójukat, ahogy megígérte. Örülnek majd, hogy felkészülten, hittel, kitartóan várhatták győztes Urukat, Királyukat, akit a megváltottak seregével együtt örök örömben dicsőíthetnek.

Várjuk mi is így őt, és szüntelen fohászkodjunk: *„Jövel, Uram Jézus!”* (Jel 22,20)

■ Nagy Gyula *nyugalmazott református lelkipásztor*

HETI ÚTRAVALÓ

„Múlik a sötétség, és már fénylik az igazi világosság.” (1Jn 2,8)

Vízkereszt hetében az *Útmutató* reggeli és heti igéi Jézus Krisztus – a világ világossága – örök dicsőségét tükrözik. *Epifánia Domini:* az Úr megjelenése; Isten kegyelmes szeretetének csodája s a testté lett Igében „az igazi világosság, amely megvilágosít minden embert, jött el a világba”. (Jn 1,9; LK) „Három csodával megékesített, szent napot tisztelünk: / E napon a csillag vezérlé a bölcseket Jézushoz; / E napon a víz borrá változék a menyegzőben; / E napon Krisztus Jánostól megkeresztelkedék, / hogy minket üdvözítsen, alleluja.” (GyLK 722) A napkeletről jött pogány bölcsek *„bementek a házba, meglátták a gyermeket anyjával, Máriával, és leborulva imádták őt. Kinyitották kincsesládáikat, és ajándékokat adtak neki: aranyat* [a királynak], *tömjént* [a főpapnak] *és mirhát* [a prófétának].” (Mt 2,11) S nem mentek vissza Heródeshez. *Luther* írja: „Aki üdvösséget s jó lelkiismeretet akar, hagyja ott a heródesek fajtáját, s fogadja be Krisztust. Vagyis ne merje cselekedetektől várni megigazulását; hanem Krisztus legyen szíve királya, ki minden pompa nélkül jön!” A pogányok apostola megosztja velünk Krisztus titkát: *„…hogy tudniillik a pogányok örököstársaink, velünk egy test, és velünk együtt részesek az ígéretben is Krisztus Jézusért az evangélium által.”* (Ef 3,6) Nemcsak Pál, hanem minden christianus misszionárius. Vízkereszt a misszió születésnapja; Jézushoz hívjuk az embereket, ez a mi küldetésünk. Már az *Ószövetség* evangélistája látta: *„Világosságodhoz népek jönnek, és királyok a rád ragyogó fényhez.”* (Ézs 60,3) János pedig látja Isten gyermekei örök sorsát: *„…hasonlóvá leszünk hozzá, és olyannak fogjuk őt látni, amilyen valójában.”* (1Jn 3,2) S míg látássá lesz e hit, akik benne maradnak, azoknak nem lesz többé bűn, mert Jézus magára veszi, elveszi. A szeretet apostola óv e világ szeretetétől: *„Mert mindaz, ami a világban van, a test kívánsága, a szem kívánsága, és az élettel való kérkedés, nem az Atyától, hanem a világtól van.”* (1Jn 2,16) Gondoljunk csak az első emberpár és Jézus megkísértésére. Pál felszólít, Krisztust öltsük magunkra (lásd Róm 13,14; Gal 3,27), s hagyjuk magunkat megújítani: *„…öltsétek fel az új embert, aki Isten tetszése szerint valóságos igazságban és szentségben teremtetett.”* (Ef 4,24) Jézus e világ világossága, számunkra is azzá kell lennie: *„Ha pedig a világosságban járunk…, akkor közösségünk van egymással, és Jézusnak, az ő Fiának vére megtisztít minket minden bűntől.”* (1Jn 1,7) S Zakariás a fiáról prófétál: János megtanítja népét az üdvösség ismeretére; s a Messiásról, kit Isten mint felkelő fényt küld *„a magasságból; hogy világítson azoknak, akik sötétségben s a halál árnyékában lakoznak”* (Lk 1,78–79). Prófétája által megüzente az Úr: *„Nagy népek és erős nemzetek jönnek Jeruzsálembe, hogy… az Úrhoz könyörögjenek. …mert hallottuk, hogy veletek van az Isten!”* (Zak 8,22.23) „Vége lesz az éjszakának / Ott, hol Jézus tündököl (…) / Gyógyítsd konok pogányságunk, / S mindörökké téged áldunk!” (EÉ 400,4) S te is vele ragyoghatsz az örömtől.

■ Garai András

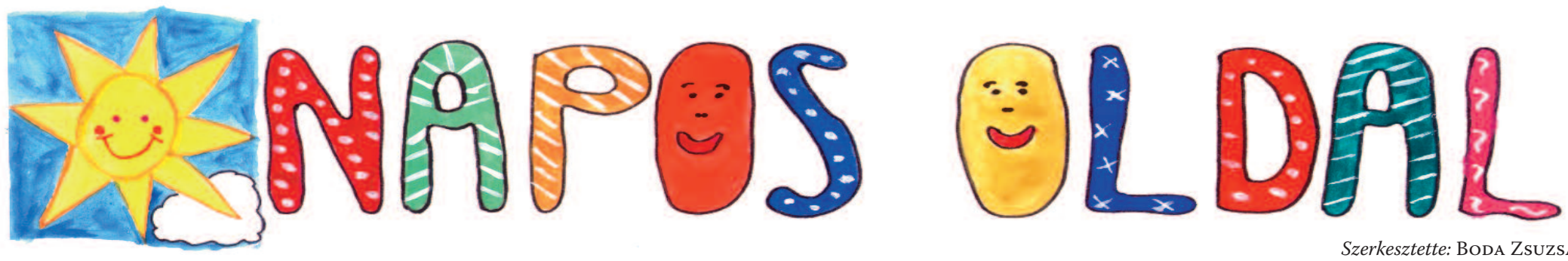

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Róka

MESÉLNEK AZ ÁLLATOK

Nemcsak erdőn és mezőn, de a településeken is lehet vele találkozni. A főváros budai oldalán például nem számít ritkaságnak.

Nem olyan ravasz, mint a mesékben, inkább óvatos, nagyon ügyes állat.

A rókaállományt korábban a veszettség tizedelte és tartotta egyensúlyban, de amióta az ország egész területén védekeznek ez ellen a szörnyű betegség ellen, a rókák száma nagyon megnőtt. Ez persze azzal is jár, hogy a korábbinál jóval több földön fészkelő madár – pacsirta, fürj, fogoly, fácán – tojásait és fiókáit pusztítja el.

A róka elsősorban a szürkületi és éjszakai órákban vadászik, de olykor nappal is látható. Főként rágcsálókat fog. Amikor a mezei pocok – általában négyévenként – túlszaporodik, és a lucernatarlók szinte mozogni látszanak az ide-oda futkosó állatoktól, a rókák bőségben élnek.

Hallásuk kitűnő, az egércincogást messziről meghallják. Az ócsai Turján tanösvényen jártunk egy baráttommal, amikor észrevettünk egy egerésző rókát. Cincogni kezdtem, mire felkapta a fejét, és futva közeledett. Teljesen nyíltan, de persze mozdulatlanul álltunk. Egyre lassabban jött, majd megállt. Ekkor már tudta, hogy becsapták. Megfordult, csapott egyet a lompos farkával, és elszaladt.

Mindenevő. A rágcsálók mellett felszedi a békát, a gyíkot, rovarokat is eszik, a településeken a hulladék között keresgél. Az őszi–téli vadászatok idején a sebzetten talált nyulakat és fácánokat szedi össze, ezzel megkíméli őket a hosszú, gyötrelmes szenvedéssel járó pusztulástól.

Magányos vadász, de a párosodási, koslatási időben – januártól március közepéig – a kanok éjszakánként nagy utat tesznek meg, amíg a szukákat keresik. Erről a hóban hátrahagyott, gyöngysorszerű nyomaik árulkodnak.

A kisrókák áprilisban születnek. A kotorék mélyén bújnak össze, szemük kéthetes korukban nyílik, de a kotorékból csak két hónapos koruktól járnak ki.

RAJZ: BUDAI TIBOR

Sokat játszanak a bejárat előtt. Anyjuk ekkor már egereket és pockokat is hoz nekik. A nyár folyamán kezdenek önállóan vadászni.

A róka nem védett, egész évben lőhető.

■ SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Mit gondolsz, milyen súlyú egy róka?
2. És az újszülöttek?
3. Hány kölyök van egy alomban?

Válaszok: 1. öt–tíz kilogramm; 2. 85–125 gramm; 3. négy-öt, de lehet akár nyolc-tíz is.

A csillagot követve

▶ **Vízkereszt ünnepén a *Napos oldalon* is feleleveníthetitek a napkeleti bölcsek útját a betlehemi jászolig. Írjátok a vonalakra, mit ábrázolnak a rajzok!**

Heródes király fogadta a bölcseket a palotájában. Lelkükre kötötte, hogy visszafelé ismét menjenek be hozzá, és mondják el, hol lakik az új király.

Napkeleten a bölcsek észrevették a zsidók újszülött királyának csillagát.

Összepakoltak, és útra keltek.

Álmukban egy angyal figyelmeztette őket, hogy kerülő úton menjenek haza, mert Heródes rosszat akar a gyermeknek.

A csillag elvezette a bölcseket a betlehemi istállóhoz. Odaadták ajándékaikat: aranyat, tömjént és mirhát.

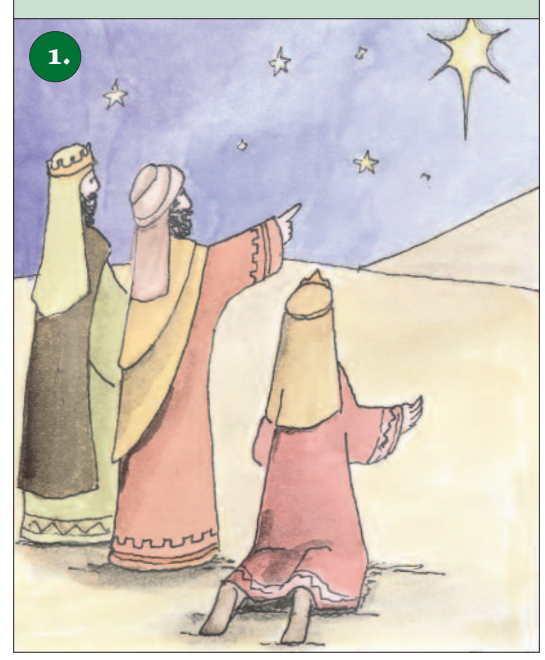

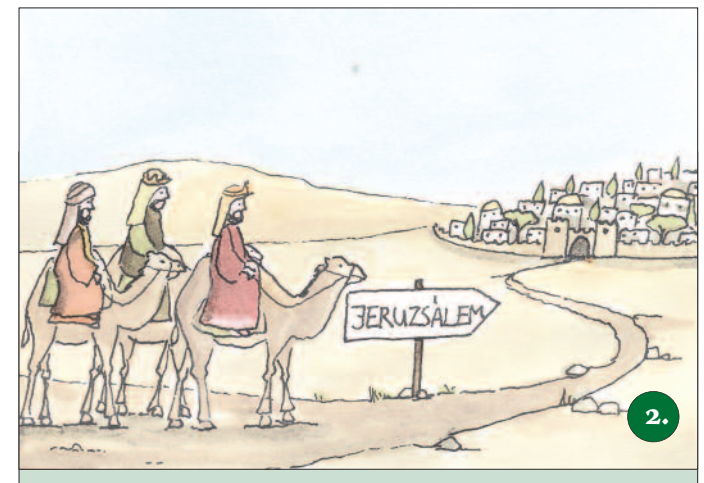

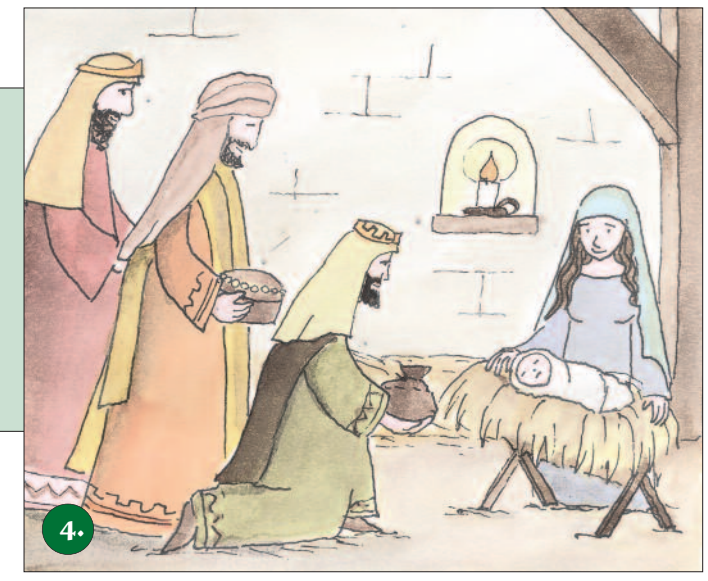

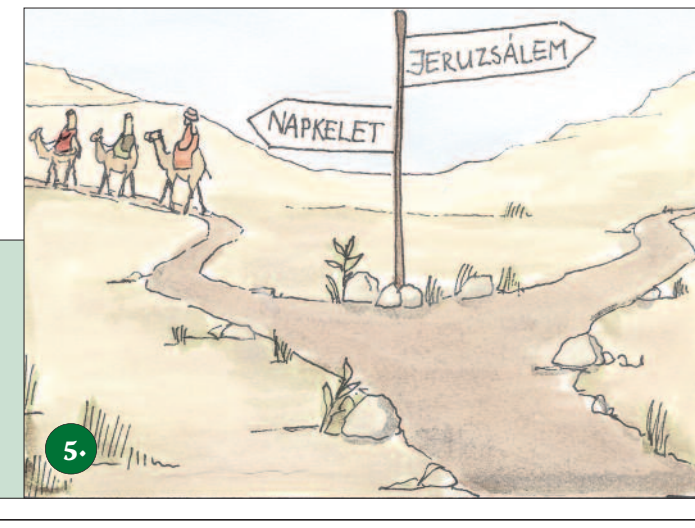

RAJZOK: JENES KATALIN

Egyszerűen a lényeg

Amikor gyermekeim elkezdtek autót vezetni, és velük mentem, nem győztem segíteni a közlekedési táblák megfigyelésében. Tudniillik olyan sok egyéb tábla található az utakon, hogy ezeket egy kezdő vezetés közben nehezebben különbözteti meg az igazán fontos jelzésektől. Reklámtáblák, cégek jelzései, csak bizonyos fajta járművekre vonatkozó utasítások… Már csak az hiányzik, hogy a közlekedési táblákra szép képeket rajzoljunk, virágfüzérrel vegyük körül és kiszínezzük őket…

Félre a tréfával, miről is van szó? Az istentiszteleteinkről és lelkipásztoraink öltözékéről. A kérdés az egyszerűbb vagy több hozzáfűződő szertartással folyó alkalom. Melyik a helyes? A válaszom: mindkettő jó. De a magam szempontjából az egyszerűbb formákat kedvelem. Hogy világosan lássam és értsem a „közlekedési jelzéseket". Hogy a lényegtől semmi el ne vonjon.

Az „új" liturgia (amely tulajdonképpen „régi") képviselői *Lutherra,* a reformáció idejére hivatkoznak, hogy akkor hogyan folyt a szertartás. De itt egy kis tévedés: nem az a lutheri (lutheránus), hogy másolok valami középkori, reformáció korabeli szertartást, hanem hogy a reformáció szellemét követem. Luther nem egyik percről a másikra „varázslódott át" reformátorrá. A megtérése egy pillanat műve volt: „Mintha pikkely hullott volna le a szememről." De ez az *irány* megváltozását jelentette. Évek hosszú sorának kellett eltelnie, míg új látását átvitte a gyakorlatba.

Először még csak a misét javította át istentiszteletté. Aztán a forma is egyre inkább változott, a tartalom is mélyült. Így csiszolódott, formálódott az evangélikus istentisztelet.

Luther kezdetben még nem látta világosan, hogy két vagy három szentség van. De aztán világosan kiállt a két szentség, a keresztség és az úrvacsora mellett. A *Kiskáté* végén, az imádságoknál azt mondja, hogy „vess magadra szent keresztet, mielőtt imádkozol". Később ez elmarad. Mert, mint kora gyermeke, a meglévő helyzetből indult ki. Ami nem ellenkezett a Biblia tanításával, azon nem változtatott. Aztán később a szükségtelen és félremagyarázható dolgok lassan elmaradtak.

Tehát nem az Luther követője, aki mindent ugyanúgy próbál tenni, mint ő, hanem aki a reformáció szellemében jár el. Azaz a lényegre, a keresztre összpontosít, mindent a hit szolgálatába állít, és a fölöslegest elhagyja. Hisz úgyis annyi minden félreviszi gondolatainkat, egész életünket.

Milyen legyen hát az istentiszteletünk? Természetesen megvan a reformátori szabadságunk a különböző formák megvalósításában, ezért helyet kell adnunk a más látásnak is ezen a téren. Magyarországon is kialakult egy forma, nem szükséges a német vagy skandináv formákat átvennünk.

Nem véletlenül alakult úgy, ahogy most tartjuk istentiszteleteinket. Ebben az egyszerűségében is szép formában. Kezdődik a bevezető igével, a bűnbánó imádsággal és a nap meghatározó zsoltárával, majd folytatódik az igehirdetéssel, és befejeződik az áldással. (Természetesen van igeolvasás, imádság és ének is.) Istentiszteleti formánkat a bibliai egyszerűség, az ellenreformáció türelmetlensége és a Bibliához való hűség is formálta.

Ma nem egy gyökér nélküli újra van szükségünk, hanem a meglévő istentiszteleti rend tartalommal (hittel, Lélekkel) való megtöltésére. A forma csak másodlagos, eszköz arra, hogy az Úrra tudjunk figyelni. És a meglévő liturgiát lehet bővíteni vagy szűkíteni is. A mai korban a szertartást váznak kell tekintenünk, amelyre minden gyülekezet a maga helyzete szerint fűzi föl az alkalom menetét. Például a liturgiát énekelheti egy énekcsoport, az igehirdetés után hangozhat el vers, bizonyságtétel, beszámoló, karének. Ezzel máris közelebb kerül minden a résztvevők szívéhez.

A lelkészi öltözék is kérdéssé vált. Az előbbiek alapján világos, hogy jobb a minél egyszerűbb, szerényebb viselet. A papi öltöny feladata, hogy elfedje az emberit. Kifejezze, hogy itt nem egy ember produkciójáról, nem emberek kiválóságáról, nem emberi gondolatokról van szó. Ne ezt figyeljük, hanem egyedül azt, hogy mi az Úr üzenete nekünk, mai embereknek. Ezért az egyik legszebb lelkészi öltözet az, amelyet jelenleg is használunk. Vannak díszesebb öltözetek is, de van olyan evangélikus egyház is, ahol egyáltalán nincs papi ruházat. Van szertartásosabb istentisztelet, de van egyszerű forma is.

Mit tegyünk? Fogadjuk hálásan a mi közösségünk dolgait, éljünk velük evangéliumi bátorsággal és szabadsággal, és azon legyünk, hogy minden a lényeg, Krisztus és az ő szolgálata, dicsőítése felé vigyen közelebb bennünket. Ne engedjük, hogy bármi is elvonja figyelmünket a Megváltóról.

Ha pedig vissza akarunk menni a gyökerekig, akkor menjünk az ősegyházig. És azt látjuk, hogy a sok istentiszteleti forma között az volt a lényeg, hogy legyen benne: igehirdetés, imádság, ének, közösség, úrvacsora. Így legyen ma is.

Milyen jó, hogy ma is szerető közösség, isteni békesség, jó tanítás, szent bizonyosság áradhat ki ránk az istentiszteleten! Érezd jól, és munkálkodj azon, hogy mások is jól érezzék magukat a közösségetekben!

■ Széll Bulcsú *lelkész (Kispest)*

Schulek Frigyes tervezte a szegedi evangélikus templomot

A Szegedet 1879-ben romba döntő nagy árvíz után elsőként épült meg a *Schulek Frigyes* tervezte evangélikus templom (1882). Rejtélyes okokból a szegedi köztudat – helytelenül – mégsem Schulek Frigyes nevéhez köti az épületet. Hogy miért nem, ennek jártunk utána.

Szegeden várostörténeti atlasz készül. Természetesen a templomok sem maradhatnak ki belőle. A leírásuk közben feltűnt, mennyire nem egységes annak megítélése, hogy ki tervezte a szegedi evangélikus templomot. *városa* című kötetében (1959) ezt olvashatjuk: „Porzsolt Ernő és Halmay Andor alkotása a román ízlésű kis evangélikus templom (1882)." S ezt a mai napig kritika nélkül átveszi mindenki. Sajnos a nagy néprajzos

GAZDAG ZSUZSANNA FELVÉTELE

A templom tervezőjének az 1944-ig megjelent kiadványok Schulek Frigyest tartják. Az 1945 után megjelent források viszont kevés kivétellel másokat neveznek meg. Miért?

Schulek Frigyes 1881-ben tervezte meg az evangélikus templomot. „Szemben a neogótika igen gyakran előforduló jelentkezésével, alig kap szót templomépítészetünkben a neoromán stílus. Schulek temploma egységes, ízléses, egyéni." (*Kemény Lajos – Gyimesy Károly* [szerk.]: *Evangélikus templomok.* Athenaeum, Budapest, 1944, 208–209. oldal.) A templom belseje olyan, mint egy ékkő. Kicsi, mégis meghitt, s kiváló az akusztikája.

A Szegedi Evangélikus Egyházközség irattárában fellelhetők az eredeti jegyzőkönyvek. Az 1881. május 8-i ülésen első napirendi pontként az alábbi javaslat hangzik el: „Az elnökség megnyitván a gyűlést bemutatja Schulek pesti építész tanár úrnak az egyház részére épített templom és paplak tervét. A készített román stílusú terv a presbytérium általános tetszését megnyervén, kimondatott határozat képen: hogy az egyház azt építteti ki."

A javaslatot hat nappal később tartott ülésén a presbitérium megerősítette, és a megfelelő lépeseket megtette. 1881. augusztus 2-án a gyülekezet közgyűlése megbízza a templom és paplak felépítésével az „ajánlattevő vállalkozó építészeket", *Porzsolt Ernőt* és *Halmay Andort,* akiket később tervezőknek véltek.

A *Szegedi Híradó* 1882. május 24-i tudósítása: „Pohárköszöntőt mondott Skultéty Schulekre mint az új templom tervezőjére…" (Skultéty – helyesen: *Scultéty Sándor* – a Szegedi Evangélikus Egyházközség gondnoka volt abban az időben.)

1960 után furcsa dolog történt.

Bálint Sándor, a neves néprajzkutató, a „legszögedibb szögedi" *Szeged* magával vitte a titkot a sírba, hogy mi vezette őt Schulek nevének elhallgatására és a kivitelező építész vállalkozók tervezőként való említésére.

Czenthe Miklósnak, az Evangélikus Országos Levéltár igazgatójának közlése szerint: „A levéltár tervtárában 18. sz. alatt… megvan Schulek Frigyes szegedi evangélikustemplom-terve is. Egy kartondossziéban, meglehetősen teljes dokumentáció: helyszínrajz, alaprajz, homlokzati vázlatok a templomról és a gyülekezeti épületről." Több helyen látható Schulek Frigyes aláírása, illetve kézjegye a terven és a költségvetésen is 1881-es dátummal. Mindez megerősíti a *dr. Rapcsányi J. Jenő Út a kegyelem templomáig – A szegedi ág. hitv. evang. egyházközség története* (1943) című, alapos történeti munkájában közölt adatot Schulek Frigyesről.

Bizonyítást nyert tehát, hogy a szegedi evangélikus templomot és a paplakot is a neves építész, Schulek Frigyes tervezte. Porzsolt Ernő és Halmay Andor csupán kivitelezői voltak a Schulek-féle terveknek, akik a részletes kivitelezési terveket megrajzolták, és azokat a polgármesteri hivatalban engedélyeztették.

Egyházunk és Szeged városa is méltán lehet büszke a neoromán stílusú evangélikus templomra, hiszen bő két évtizeddel később Schulek ugyanebben a stílusban tervezte meg a világörökség részévé vált Halászbástyát (1903) és a János-hegyi Erzsébet kilátót is (1910). Fontos megerősíteni a köztudatban, hogy az idén százharmincegy éves szegedi evangélikus templom Schulek egyik korai, ám jelentős alkotása.

■ Dr. Szerdahelyi Péterné, dr. Szerdahelyi Péter

A témáról dokumentációkkal kiegészített bővebb anyag egyházunk honlapján, az Evangélikus.hu-n olvasható.

Januártól új, díszes istentiszteleti forma Ferencvárosban

Interjú Muntag Lőrinccel, a ferencvárosi vesperások zenei vezetőjével

Éppen két évvel ezelőtt, 2011 vízkeresztjén indultak útjára a budapest-ferencvárosi evangélikus gyülekezetben az esti vesperás istentiszteletek. Az evangélikus fiatalokból álló *Ferencvárosi kántorátus* minden vasárnap többszólamú énekekkel várta a híveket. Ez évtől azonban változtatás mellett döntöttek: a 11 órakor kezdődő istentiszteleten szolgálnak majd. A kórus zenei vezetőjével, *Muntag Lőrinccel* beszélgettünk.

– Miért döntöttek a változtatás mellett?

– A látszat ellenére elsősorban belső oka van. Együttesünk közössége új kihívásokat keresett a kórusénekkel díszített istentiszteleti szolgálattal. Így egy nagyobb lélegzetű liturgiában nagyobb szabású darabokat énekelhetünk.

– Mit jelent az, hogy a „látszat ellenére"? Más okok is közrejátszottak?

– Több praktikus előnye lesz ennek a változásnak. A vesperásokat kis létszámban látogatták a hívek, és tudni kell, hogy Ferencváros talán a legszegényebb pesti gyülekezet, még a templomot is a katolikusoktól béreljük. Így fenntartani még egy alkalmat nem „költséghatékony", a missziói munkát is beleértve. De a gyülekezet végig mögöttünk állt, biztosította a lelkészi szolgálatot és az infrastruktúrát. Most viszont az említett előnyök mellett, reméljük, könnyíthetünk a terheken.

– Pontosan miben áll a változtatás?

– Az óriási reneszánsz polifon miserepertoárt szeretnénk elővenni és liturgiába ültetni. Az új rend, amely Ferencvárosban a régivel heti váltakozásban zajlik, erre lehetőséget kínál, mert a *Sanctus* és *Agnus Dei* tételeken kívül eredeti szövegével és funkciójával került vissza a *Kyrie* és a *Gloria.* A hosszú *Credo* – hitvallás – tételeket nem lenne praktikus énekelnünk, úgyhogy elhagyjuk őket.

– A sok hallgatnivaló mellett szóhoz jut majd a gyülekezet?

– Persze, megmarad a kezdőének, főének, prédikáció utáni – úrvacsorabevezető – és záróének.

– Tehát kéthetente fog megszólalni egy polifon mise?

– Igen, a hónap második és negyedik vasárnapján.

– Milyen zeneszerzőktől?

– Reformáció előtti és utáni reneszánsz szerzőktől. A protestánsok, mint például *Stoltzer,* előnyt fognak élvezni, de a kor „klasszikusait" is énekeljük majd.

– A vesperások ezzel véget érnek?

– Dehogy, csupán a rendszeres munkánk tevődik át az istentiszteletre. Nagyobb ünnepeken – főként azokon, amelyek hétköznapra esnek, és egyébként is esti alkalmak lennének, mint például mennybemenetel – továbbra is tartunk majd vesperásokat. Legközelebb húsvétkor.

■ E. É.

Januári krónika

A Gergely-naptár első hónapja a nevét *Janusról* kapta, aki a kapuk és átjárók istene volt az ókori római mitológiában. A népi kalendárium szerint január neve *Boldogasszony hava.* A 18. században a magyar nyelvújítók a januárnak a *zúzoros* elnevezést adták.

Az időjárás ilyenkor általában zimankós, de az Országos Meteorológiai Intézet egykori igazgatójának, *Réthly Antalnak* az *Időjárási események és elemi csapások Magyarországon* című négykötetes gyűjteménye alapján mondhatjuk: ez sem volt mindig igaz. 1287 vízkeresztjén például búzavirágból fontak koszorút. 1669-ben viszont a hófúvásos tél sok családot házfogságra ítélt. 1764-ben haragoszöld volt a pázsit. Hét évvel később olyan nagy esők voltak Gyöngyösön, hogy a ferences testvérek éjjel-nappal merték a vizet a pincéjükből. Egy 1834. január 22-ei feljegyzés szerint virágzott a meggyfa Veszprémben. Ezzel szemben 1838 januárjában olyan ítéletidő volt, hogy nem működött a postaszolgálat.

Január 6-a nemcsak vízkereszt ünnepe, de a hazai és egyetemes történelem számos eseménye is köthető e naphoz. Ezek közül álljon itt néhány.

1323 – *Károly Róbert* magyar király átfogó gazdasági reformsorozatának részeként elrendelte az új, stabil pénz, a dénár verését.

1540 – *VIII. Henrik* angol király feleségül vette negyedik hitvesét, *Cleve-i Annát.*

1568 – Tordán *János Zsigmond* fejedelemsége idején megkezdődött az az erdélyi országgyűlés, amely a világon elsőként hirdette meg és szabályozta törvényben a vallási türelmet (13-áig tartott).

1622 – A nikolsburgi békében *Bethlen Gábor* erdélyi fejedelem lemondott magyar királyi címéről.

1838 – *Samuel Morse* nyilvánosan bemutatta találmányát, a távírót.

1912 – Új-Mexikó az Amerikai Egyesült Államok 47. tagállama lett.

1974 – A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) létrejötte. Az ezredfordulóra Kelet-Közép-Európa legnagyobb természetvédelmi társadalmi szervezetévé vált.

1978 – A Szent Korona ezen a napon tért vissza Magyarországra az Amerikai Egyesült Államokból, ahová a második világháború után vitték.

1992 – Megalakult a Magyar Űrkutatási Iroda.

▶ *EvÉlet-összeállítás*

Istentiszteleti rend • 2013. január 6.

Vízkereszt ünnepe. Liturgikus szín: fehér.
Lekció: Ézs 60,1–6; Ef 3,2–6. Textus: Mt 4,12–17. Énekek: 185., 186.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; du. 6. Bence Imre; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. 9. (úrv.); **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. (úrv.) Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.); **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.); **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyer, Tóth Aladár út 2–4.** dr. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv., családi) Smidéliusz Gábor; de. 11. (úrv.) Cselovszky Ferenc; du. 6. (úrv., Megálló nevű ifjúsági istentisztelet) Benkóczy Péter; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű áhítat) Scott Ryll; de. 10. (családi) Pelikán András; de. 11. (úrv., külmissziói istentisztelet) B. Pintér Márta; du. 6. (egyházzenei áhítat) Smidéliusz Gábor; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. (úrv.) Románné Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. (úrv.) Románné Bolba Márta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., családi) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkóczy Péter; **Kerepesi út 69.** de. 8. (úrv.) Tamásy Tamás; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. dr. Blázy Árpád; de fél 10. (úrv., családi) dr. Blázy Árpádné; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. (vespera) Gáncs Tamás; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) Gáncs Tamás; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; negyed 12. Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv., Kendeh Bendegúz keresztelője) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv., családi) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoscsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. (úrv.) Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Gáncs Péter; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) Csitári Boglárka; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Széll Éva; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lacknerné Puskás Sára.

Összeállította: Boda Zsuzsa

190 esztendeje született Petőfi Sándor

A jeles magyar irodalomtörténész, *Németh G. Béla* (1925–2008) szerint „nem is igazán nagy költő az, akinek csak saját korának szóló mondanivalója van". *Petőfi Sándor* az a magyar költő, akinek költészete nem szorul magyarázatra: a szabadság és a haza szeretete, a szerelem érzése, a szülei iránti tisztelet versein keresztül kézzelfogható, még a kisiskolások is megértik, „mit üzennek" a versek.

Már a születése is talány. 1823. január 1-jén vagy 1822. december 31-én látta meg a napvilágot, ahogyan szülőházának homlokzatán a régi emléktábla hirdeti? S vajon tényleg Kiskőrösön, vagy inkább – a *Szülőföldemen* című költeménye alapján – Kiskunfélegyházán?

Több mint valószínű, hogy Petőfi 1822. december 31-én született, azonban evangélikus szokás szerint születési dátumként az anyakönyvbe való bejegyzést, azaz a keresztelés dátumát jegyezték fel. Kiskunfélegyháza vagy Kiskőrös? – hangzott és sokszor hangzik még ma is a kérdés. Bár Kiskőrösön született, magát félegyházinak vallotta, mert ott töltötte gyermekkorát, s később a maga hovatartozását hangsúlyozta a színtiszta magyar Kiskunfélegyházát választva az akkor még szlovákok lakta Kiskőrös helyett.

A Petőfi-kultuszt méltón ápoló 20. századi írónk, *Illyés Gyula* (1902–1983) kedves iróniával festette le a kis *Petrovics* születését: *„Künt harangoztak, megkezdődött az új év, az 1823-as. Mint a függöny szétválásakor a gongütés: ez indítja meg előttünk is a cselekményt. Egy kis alföldi faluban, Kiskőrösön egy parasztházban, amely semmiben sem különbözött az ország ezer meg ezer parasztházától, egy kicsi, feketehajú asszony fölkiált, vajúdik. Szlovákul jajong. Napközben rendesen magyarul beszél, de az ima és a sírás gyermekkora szavait szakítja föl benne. Férje a konyhából hallgatja. Az öntudatlan szavak, amelyeket az aggodalom és a tehetetlenség lök a nyelvre, magyarul szűrődtek ki fogai közül. Végre bentről gyermeksírás hangzott, a csecsemők nemzetközi panasza az éles levegő, a hideg, az élet miatt, amiatt, hogy világra születtek. Fiú született, e könyv hőse."*

Amikor a költő egyéves lett, a család Kiskunfélegyházára került át. Az apa fenntartott két mészárszéket, több ingatlan tulajdonosa volt, saját földjeiken, illetve bérelt földeken is gazdálkodott. Az anya volt az, aki a kisgyermek számára a féltő szeretetet sugározta, meglehetős ellentétben az apával.

Az öreg *Petrovics István* kemény, csak a fizikai munkálkodást becsülő vidéki ember volt, aki nem sokra tartotta fia művészetek iránti vonzódását. Az öreg bohócmutatványnak vélte a színészetet, s a költészetet sem tartotta többre; jó példa erre az *Egy estém otthon.*

Ferenczi Zoltán szerint az anya, *Hrúz Mária* viszont *„dallal feküdt, dallal ébredt… Csupa jó szív, nyájas, érzelmes, egyszerű természet, szintén sokat dolgozó, minden munkájában nagyon tiszta házi nő, ki ifjabb korában folyvást könnyű fehér főkötőt viselt. Gyermekeit csak szerette, velök szigorral sohasem bánt; s bármit tettek, védelmükre kelt apjok ellen."*

* * *

A lehetőségekhez képest a család megpróbálta a kis Sándornak a legmegfelelőbb iskoláztatást biztosítani. Petőfi az olvasás és írás első leckéit alig ötévesen Félegyházán, a katolikus iskolában kapta, fél év múlva a kecskeméti evangélikus iskolában folytatta, majd Sárszentlőrinc, Pest, Aszód, Szabadszállás következett.

PETŐFI-MELLSZOBOR AZ ASZÓDI EVANGÉLIKUS GIMNÁZIUMBAN

Első meghatározó olvasmányélményei a bibliai történetek voltak, mellettük a leggyakrabban forgatott könyve *A' Magyar Gyermekek' Barátja* címet viselő olvasókönyv volt. Tarisznyájában ott lapult a vallástan- és énekeskönyv is.

Szabadszállás a középiskolai felkészülés időszakát jelentette a számára. Ekkor kezdett érdeklődése a költészet felé fordulni, ekkor vette kezébe először *Berzsenyi* verseit, melyek nagy hatást gyakoroltak rá. Alig volt tizenhárom éves. Rövid pesti diákoskodást követve aztán Aszódra került, ahol a rajz mellett már a „verscsinálás" készsége is előbukott belőle. Itt született meg az első vers, a *Búcsúzás,* melyet *Koren István* „munkáséletű" aszódi tanárának írt 1838-ban. Az első vers születésének emlékét pár éve emléktábla hirdeti az aszódi evangélikus templom falán.

1838. augusztus végén Petőfi a selmecbányai líceum kapuját lépte át. Keserves időszak következett életében, a félévi vizsgák rosszul sikerültek, megbukott. S ekkor érte súlyos csapás a családot is: az eladósodás.

Anyja az ostffyasszonyfai rokonokhoz küldte, hogy a közeli Sopronban ismét iskolába járhasson. Azonban egy „tiltott" szerelem közbeszólt. A költő az Ostffyasszonyfa melletti Csönge evangélikus templomába járt istentiszteletre, ahol a padból csodálta első szerelmét.

Az 1784-ben felépített, fagerendás mennyezetű templom faoszlopok által tartott karzatán, az orgona felőli részen van az a pad, ahol a költő ülni szokott, s ahol kis üveglap alatt ma is látható az a bevésett latin nyelvű szöveg, melyet neki tulajdonítanak: *„Spes confisa Deo nunquam confusa recedit."* („Az Istenbe vetett reménység sohasem szégyenít meg.")

* * *

A szerelemben csalódott ifjú katonának szegődött. Károlyvárosban azonban megbetegedett, és az ezredorvos szerencsére felmentette a szolgálat alól. Hátára véve vászonbugyrát unokatestvéréhez, *Orlay Petrich Somához,* Pápa felé vette az irányt, hogy iskolába iratkozzon. *„Egy görcsös bot s válláról lefüggő durva vászon-bakó volt minden magával hozott holmija. A váratlan viszontlátás örömét gond váltotta föl. Célja felől tudakozódtam. »Nekem nincs célom – mondá ő –, Sopronban hallottam, hogy itt vagy, s hozzád jöttem. Van még egy pár forintom, melyet obsitommal együtt kaptam.« Most már a további teendő felől okoskodtunk, s csakhamar elhatároztuk, hogy Pápán marad, s iskoláit folytatja"* – olvashatjuk Orlay visszaemlékezésében.

Egy reggelen azonban félretett bakaruháját öltötte magára, s abban jelent meg a kollégiumban. Amikor belépett, a diáktársak hahotázásba kezdtek, a tanár pedig dühöngve utasította ki.

Nem habozott sokáig, újból útra kelt. 1841 őszén tért vissza. Az egyik professzor pártfogásának köszönhetően és a letett különbözeti vizsgát követően lépett a kollégium VII. logikai, bölcseleti osztályába.

„Komorságig komoly volt", nehezen barátkozó, és a tanulásban sem volt szorgalmas. A saját kedvére való dolgok vonzották. Gyakran látogatta a kollégiumi könyvtárat, sokat olvasott, megismerkedett a zsoltárokkal, *Heine* verseit környékezte, fordításokkal kísérletezett. Tevékeny tagja lett a *Képzőtársaság* nevet viselő önképzőkörnek is. Itt tudatosult benne leginkább az elhatározás: költő lesz. Itt írta le a *Tolvaj huszár* című verse alá a *Petőfi* nevet, s ekkoriban született meg a nyomtatásban megjelent első vers, *A borozó* is.

* * *

Diák költőként már a nagy várakozások korát élte meg. A felszín alatt ott csörgedezett a szabadság forrása; a politikai élet iránt való érdeklődése sorsából, élethelyzeteiből adódóan elengedhetetlen volt. Több társa, követője akadt pápai éveiből.

1848 januárjában aztán eljött az idő, megindult a forradalmak árja Európában. A pesti ifjúság Petőfi és a többi márciusi ifjú irányította mozgalma a forrongások hatása alatt egyre jobban erősödött. 1848. március 13-án a költő megírta a *Nemzeti dalt,* március 14-én összeállították a *12 pontot.*

„Petőfi életének utolsó másfél évét mintha csak egy végzetdráma szerzője írta volna: 1848. március 15-étől, a győzelem és a dicsőség tetőpontjától 1849. július 31-éig, a végső segesvári katasztrófáig egyetlen hatalmas ívű zuhanásnak tűnik fel pályája" – olvassuk egy irodalomtörténeti munkában.

Minden eszközzel próbálták korlátozni a költőt. Titkos és nyílt politikai hadjáratot indítottak ellene irigyei. Szabadszálláson elbukott a népképviseleti választáson. Mégsem adta föl.

Igaz, fokozatosan kiszorult a közéletből, de a szabadságharc kitörésekor katonának állt, *Bem* tábornok seregében részt vett a szelindeki, a vízaknai, a szászsebesi, a szászvárosi csatában.

Bem is, barátai is távol akarták tartani a harcoktól, különösen azután, hogy 1849 decemberében megszületett fia, *Zoltán.* Petőfi azonban tetteivel, életével akarta hitelesíteni a verseiben megfogalmazott szabadság- és hazaszeretetét. 1849. július 31-én részt vett a segesvári ütközetben, és Fehéregyháza határában elesett.

Halálának hírét a nemzet sokáig nem tudta elfogadni. Legendák keltek életre szibériai száműzetéséről, visszatéréséről. Eltűnésével, halálával, sírhelyével kapcsolatos kutakodásai kapcsán egy fiatal kutató nemrég úgy fogalmazott, hogy Magyarországnak egyetlen „nemzeti költője" van, az ő sírhelyét megtalálni az utókor kötelessége. „Valószínűleg egy hevenyészett tömegsírba temették akár több száz honvéddel együtt. Ezt nem tekinthetjük nyughelynek" – magyarázta, miért kellene felkutatni Petőfi holttestét. „Általában csak azt idézik tőle, hogy »Ott essem el én, / A harc mezején«, holott néhány sorral később úgy folytatta: »Ott szedjék össze elszórt csontomat«" – állapította meg a kutató az *Egy gondolat bánt engemet…* című versről szólva, hozzátéve: rengeteg „munka" vár még a szabadságharc költőjének kutatóira.

■ Kerecsényi Zoltán